

**ВІДДІЛ ОСВІТИ , МОЛОДІ ТА СПОРТУ ЧЕМЕРОВЕЦЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ
ЧЕМЕРОВЕЦЬКИЙ НВК №1 «ЗОШ І-ІІІ СТУПЕНІВ, ЛІЦЕЙ ТА МНВК»**

ПАСПОРТ ЛІТЕРАТУРНОГО ПЕРІОДУ

Навчально-методичний посібник

ПАСПОРТ ЛІТЕРАТУРНОГО ПЕРІОДУ: Навчально-методичний посібник / вчителі української мови та літератури Чемеровецького НВК №1. – Чемерівці, 2021. – 121 с.

УКЛАДАЧІ: Чухрій О.М. – вчителька української мови та літератури Чемеровецького НВК №1, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, «учитель-методист»;

Парик Т.В. - вчителька української мови та літератури Чемеровецького НВК №1, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, «учитель-методист»;

Андреєва А.В. - вчителька української мови та літератури Чемеровецького НВК №1, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії;

Мага О.П. - вчителька української мови та літератури Чемеровецького НВК №1, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, «старший учитель».

РЕЦЕНЗЕНТ: Чухрій О.М. – вчителька української мови та літератури Чемеровецького НВК №1, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, «учитель-методист».

Схвалено методичною радою Чемеровецького НВК №1 «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів, ліцей та МНВК» (протокол №3 від 15.01. 2021 р.)

Посібник укладено відповідно до чинної програми з української літератури для 11 класу, затвердженої МОН України. У посібнику вміщено інформацію про письменників ХХ століття (біографічні відомості, основні твори тощо), подано паспорт-інформацію про кожен твір, який розглядають у курсі вивчення літератури в 11 класі, а також необхідні поняття з теорії літератури.

Посібник допоможе вчителям української літератури під час проведення уроків та дасть можливість учням якісно підготуватися до уроків та складання ЗНО.

ЗМІСТ

Українська література ХХ століття. Суспільні та мистецькі події	5
Українська література 20-30-х рр. ХХ ст.	
Літературні течії модернізму 1920-х років.....	6
Літературні угруповання	
<i>Михайль Семенко</i> . Життєвий і творчий шлях.....	7
«Місто». Паспорт твору	
«Бажання». Паспорт твору	
«Запрошення». Паспорт твору	
<i>Павло Тичина</i> . Життєвий і творчий шлях	9
«О панно Інно...» Паспорт твору	
«Пам'яті тридцяти». Паспорт твору	
«Ви знаєте, як липа шелестить...» Паспорт твору	
«Арфами, арфами...» Паспорт твору	
«Одчиняйте двері». Паспорт твору	
<i>Євген Плужник</i> . Життєвий і творчий шлях.....	13
«Вчись у природи творчого спокою...» Паспорт твору	
«Ніч... а човен – як срібний птах!..» Паспорт твору	
Неокласицизм. Його риси.....	14
<i>Максим Рильський</i> . Життєвий і творчий шлях.....	15
«У теплі дні збирання винограду». Паспорт твору	
«Солодкий світ!..» Паспорт твору	
<i>Микола Хвильовий (М.Фітільов)</i> . Життєвий і творчий шлях.....	17
«Я (Романтика)». Паспорт твору	
<i>Юрій Яновський</i> . Життєвий і творчий шлях.....	20
«Майстер корабля». Паспорт твору	
<i>Валер'ян Підмогильний</i> . Життєвий і творчий шлях.....	22
«Місто». Паспорт твору	
Неореалізм. Його риси.....	24
Екзистенціалізм. Його риси	
<i>Остан Вишня (Павло Губенко)</i> . Життєвий і творчий шлях.....	25
«Моя автобіографія». Паспорт твору	
«Сом». Паспорт твору	
Професійний театр 1920-1930 рр.....	24
<i>Микола Куліш</i> . Життєвий і творчий шлях.....	25
«Мина Мазайло». Паспорт твору	
<i>Богдан-Ігор Антонич</i> . Життєвий і творчий шлях.....	29
«Зелена Євангелія». Паспорт твору	
«Різдво», «Коляда». Паспорт твору	
<i>Осип Турянський</i> . Життєвий і творчий шлях.....	31
«Поza межами болю». Паспорт твору	
Емігрантська література. Празька поетична школа.....	33

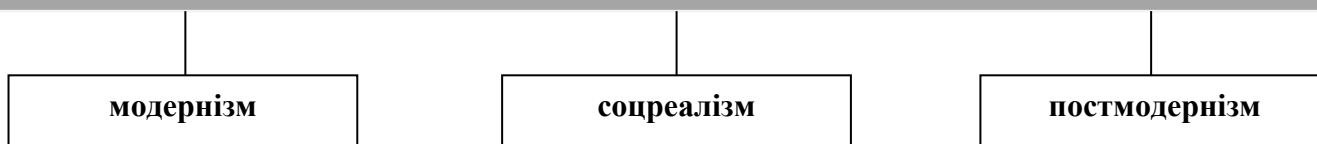
Євген Маланюк. Життєвий і творчий шлях.....	34
«Напис на книзі віршів...».	Паспорт твору
«Уривок з поеми».	Паспорт твору
Іван Багряний (І.Лозов'ягін) . Життєвий і творчий шлях.....	36
«Тигролови».	Паспорт твору
Літературний процес періоду Другої світової війни та в повоєнний час.....	40
Олександр Довженко. Життєвий і творчий шлях.....	40
«Зачарована Десна».	Паспорт твору
«Щоденник» (періоду війни).	Паспорт твору
Олесь Гончар. Життєвий і творчий шлях.....	43
«Модри Камень».	Паспорт твору
ЛІТЕРАТУРНЕ «ШІСТДЕСЯТНИЦТВО».....	45
Василь Симоненко. Життєвий і творчий шлях.....	46
Задивляюсь у твої зіниці...»	Паспорт твору
«Я...»	Паспорт твору
Дмитро Павличко. Життєвий і творчий шлях.....	48
«Два кольори».	Паспорт твору
«Я стужився, мила, за тобою...»	Паспорт твору
Іван Драч. Життєвий і творчий шлях.....	50
«Балада про соняшник».	Паспорт твору
Микола Вінграновський. Життєвий і творчий шлях.....	52
«У синьому небі я висіяв ліс».	Паспорт твору
Григор Тютюнник. Життєвий і творчий шлях.....	53
«Три зозулі з поклоном».	Паспорт твору
Ліна Костенко. Життєвий і творчий шлях.....	55
«Страшні слова, коли вони мовчать...»	Паспорт твору
«Хай буде легко. Дотиком пера...»	Паспорт твору
«Недумано, негадано...»	Паспорт твору
«По сей день Посейдон посідає свій трон...»	Паспорт твору
«Маруся Чурай».	Паспорт твору
Василь Стус. Життєвий і творчий шлях.....	60
«Крізь сотні сумнівів я йду до тебе...»	Паспорт твору
«Господи, гніву пречистого...»	Паспорт твору
Основні тенденції сучасного літературного процесу.....	63
Постмодернізм. Його риси.....	64
Література	66

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА ХХ СТОЛІТТЯ

Суспільні та мистецькі події в Україні ХХ ст.

Роки	Суспільні події	Мистецькі події
1914-1918	Перша світова війна	Не стало М.Коцюбинського, Лесі Українки, І.Франка, Панаса Мирного. 3 лютого 1917 року скасовано всі заборони та обмеження на українську мову, розпочався бурхливий розвиток української літератури та мови. Тріумф театру М.Садовського; новий експериментальний «Молодий театр» Леся Курбаса (потім «Березіль»). Заснована Українська академія наук під керівництвом В.Вернадського(1918). Відкрилися видавництва «Сяйво», «Шлях», «Дзвін», «Друкар», «Грунт», «Криниця» та ін.. 1934 рік об'єднання всіх письменників у Спілку. Після поразки УНР й до кінця 1980-х рр. у літературному процесі простежуються два паралельні напрями: - українська радянська література; - література еміграції.
1917	Лютнева та Жовтнева революції	
1918-1920	Громадянська війна	
1919	Утворення УНР та ЗУНР, їхнє об'єднання	
1929-1934	Масове знищення українського селянства та інтелігенції	
1932–1933	Голодомор	
1939–1945	Друга світова війна	
1953	Спроба лібералізації життя радянського суспільства М. Хрущовим, що почалася після смерті Й. Сталіна	
1956	ХХ з'їзд КПРС	
24 серпня 1991 р	Проголошення незалежності України	

Основні літературні напрями

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА 20-30-х рр. ХХ ст.

Блискуча плеяда митців ХХ ст. гідно продовжила працю своїх попередників, сформувавши національне відродження в дуже складний і суперечливий час. Український культурний ренесанс тривав принаймні до рубежу 20–30-х рр. і завершився трагедією нації та її еліти, що опинилися під тиском тоталітаризму.

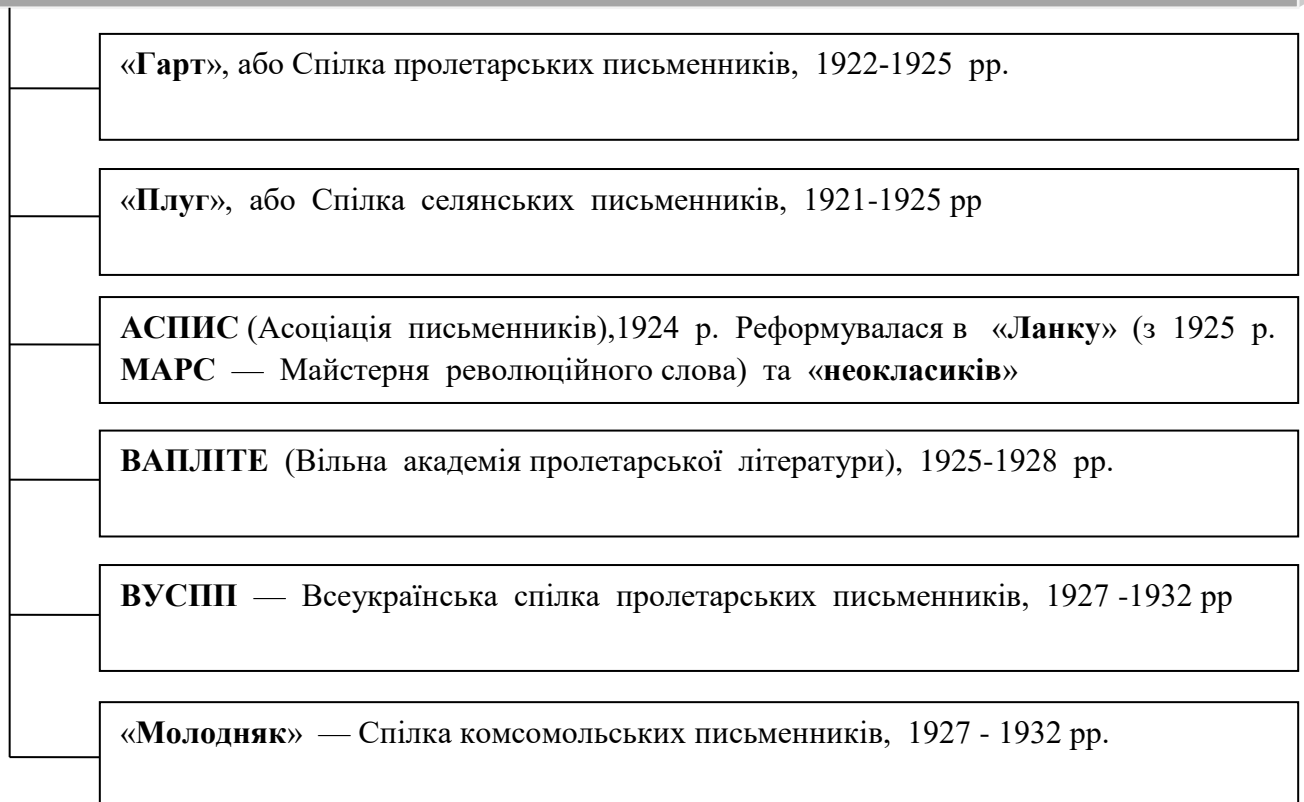
20–30-ті роки ХХ ст. насичені багатьма доленосними історичними подіями; стали природною межею нової та новітньої літератури; українські митці активно шукали свої шляхи в літературі; розпочався поділ на «своїх» і «чужих»; тоталітарний режим набирал обертів: влада все жорсткіше втручалася в мистецький процес і намагалася його контролювати.

На 1920-ті рр. припадає нова хвиля модернізму, який був явищем доволі розвиненим у своєму часі, цілісним, національно спрощеним, хоча й проявлявся в розмаїтті індивідуальних стилів. Це був новий, порівняно з раннім, етап українського модернізму, естетичні засади якого також було спрямовано проти реалістичного мистецтва.

Літературні течії модернізму 1920-х років

Літературні угруповання

1934 року почалися масові арешти письменників за сфабрикованими звинуваченнями (Г. Косинка, О. Влизько, Д. Фальківський, Є. Плужник, В. Підмогильний, В. Поліщук, М. Йогансен, М. Вороний).

Наступного року заарештували М. Зерова, Л. Филиповича, М. Драй-Хмару, Б. Антоненка-Давидовича та ін.

Тому цей період називають ще «розстріляним відродженням».

Розстріляне Відродження – умовна назва літературно-мистецької генерації українських митців 1920-х – початку 1930- х рр., які були репресовані більшовицьким режимом.

МИХАЙЛЬ СЕМЕНКО

Життєвий і творчий шлях

23 жовтня 1937 р. йому винесли вирок – розстріл, який того самого дня було виконано.

народився 31 (19) грудня 1892 р. на Полтавщині, в містечку Хорол, у родині письменниці та волосного писаря.

вчився у реальному училищі в Хоролі, а закінчив навчання в Кременчуці. Вищу освіту здобував у психоневрологічному інституті в Петербурзі.

у 1914 р. М. Семенка мобілізували на Далекий Схід у Владивосток, де поет пробув близько трьох років. У квітні 1918 р. Семенко вже мешкає в Києві.

всередині 1920-х обійняв посаду режисера Одеської кіностудії, став редактором двосерійної стрічки «Тарас Шевченко» з Амвросієм Бучмою в головній ролі.

23 квітня 1937 р. в Києві відбувся творчий вечір М. Семенка, а три дні потому його заарештували, звинувативши в «активній контрреволюційній націоналістичній діяльності».

М. Семенко – видатний український поет-футурист, неординарний і контроверсійний представник Розстріляного Відродження.

Творчість митця доволі розмаїта й інтенсивна. Протягом 1918–1931 рр. М. Семенко створив близько двадцяти книжок: домінували експериментальна лірика, ліро-епіка (поєми), крім того, були спроби написати ліричну драму («Ліліт», «Маруся Богуславка») і роман.

Та чи не найбільша заслуга М. Семенка – концептуалізація футуризму на українському терені й невтомна освітня діяльність.

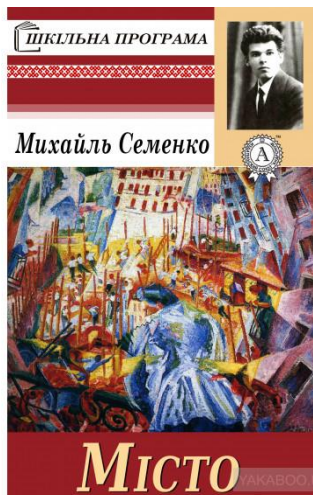
Протягом 1918–1920 рр., поет спробував заснувати футуристичну організацію «Фламінго» та альманах «Повстання» у Києві, а після переїзду до Харкова декларує панфутуризм як провідний напрям радянського авангарду (видання «Семафор у майбутнє», «Катафалк мистецтва», «Жовтневий збірник панфутуристів», «Гольфштром», «Зустріч на перехресній станції. Розмова трьох»). Цей період (1922–1927) вважають найбільш плідним у розвитку футуристичних ідей на українському ґрунті.

Авангард, авангардизм (від фр. *avant-gard* — той, що йде попереду) — течія в літературі та мистецтві ХХ ст. Головна його ознака — відмова від реалістичного сприйняття дійсності, заперечення традиційних форм художнього зображення. Найактивніше виявив себе в поезії, драматургії та образотворчому мистецтві.

Футуризм (від лат. *futurum* — майбутнє) — одна з течій у літературі. Основоположник — італійський письменник Марінетті, що в 1909 році опублікував «Перший маніфест футуризму», де закликав звільнитися від літератури минулого і створити «динамічну літературу майбутнього», що буде оспівувати замість людини техніку та машини. У принципах поезики футуризму були: руйнування норм морфології і синтаксису, звуко-наслідування, використання образів-символів. Футуризм культивував анархізм, нехтування існуючими нормами моралі, егоцентризм.

Деструкція — знищення нормальної, звичної структури чого-небудь. У поезії футуристів деструкції піддавалися словотвір, віршові розміри і все звичне у вірші, що можна було змінити, зруйнувати.

«Місто». Паспорт твору

Вид лірики:	вірш-медитація
Провідний мотив:	у вірші автор, використавши прийоми й засоби футуризму, не тільки відтворив життя великого мегаполіса, а й передав своє захоплення містом, що живе інтенсивним життям.
Композиція твору:	вірш «Місто» — це одне речення, у якому немає жодного розділового знака. Щоб передати динаміку життя великого міста, автор розбив деякі слова на частини, а деякі частини слів об'єднав між собою таким чином, що утворилися цікаві й незвичні неологізми, значення яких без контексту не можна зрозуміти.

У вірші переважають звукові образи. Звуки відображають поспіх, шум, гамір, суєту великого міста. Гримкотить транспорт, двиглять заводи, а люди живуть своїм життям – кохають, хворіють, радіють, сумують, поспішають, працюють, занурені в особливий кругообіг, що зветься життям мегаполісу.

«Бажання». Паспорт твору

Вид лірики:	вірш-медитація
Провідний мотив:	ліричний герой вірша «Бажання» хоче перевернути світ із ніг на голову, і тоді, на його думку, все стане на свої місця: діти отримають зорі, а гарна дівчина — барви, щоб її покохав хороший хлопець.
Композиція твору:	вірш «Бажання» не поділяється на строфи, має тринадцять неримованих рядків. Поет використав верлібр, щоб повніше передати почуття героя: захоплення красою природи і сум через те, що навкруги, на його думку, немає ладу.

Вірш М. Семенка «Бажання», як і інші твори, відзначається мовними й формальними експериментами й намаганням епатувати читача. Тривалий час творчість поета замовчувалася, але сьогодні вона повертається і має чималий вплив не тільки на читачів, а й на сучасних поетів, які шукають нових форм і засобів для створення власного літературного простору.

М. Семенко — єдиний митець, який був і поетом, і теоретиком українського футуризму початку ХХ ст. Представник авангардного мистецтва, М. Семенко вже на початку творчої діяльності виявив себе надзвичайно яскравою постаттю, а тому не вписувався в канони «соціалістичного реалізму».

«Запрошення». Паспорт твору

Вид лірики:	громадянська, публіцистична
Тема:	ліричний герой запрошує старших колег завітати на Батисву гору
Провідний мотив:	заклик до старшого покоління інтелігентів, митців знайти спільну мову з новаторською молоддю
Композиція:	вірш «Запрошення» не поділяється на строфи. Твір є пристрасним монологом молодого поета, який розкриває перед читачем різнобарвний світ модерної поезії.

Ліричний герой уявляє себе духом із потойбіччя. Він говорить про те, наскільки життя таємниче й загадкове, скільки в ньому доріг, котрі треба подолати, який різноманітний у людини вибір. Пізнати оте буття й небуття — це дійти «до останнього пункту», відчинити «двері замкнуті». Не кожний на це зважиться, адже чекають на мандрівника «всі стихії й дощі». Прогулятися в п'їтму, спробувати осягнути таємниці життя й запрошує читачів поет разом зі своїм ліричним героєм.

ПАВЛО ТИЧИНА

Життєвий і творчий шлях

Павло Тичина
(1891—1967)

народився майбутній поет 27 січня 1891 року в с. Піски на Чернігівщині в сім'ї дяка.

навчався, за традицією, у бурсі, потім — у Чернігівській семінарії. Він мав чудовий голос, абсолютний слух і грав на багатьох музичних інструментах

1913 року Тичина переїхав до Києва і вступив до Київського комерційного інституту, навчався і підробляв у редакціях журналу «Світло», газети «Рада», а також помічником хормейстера в театрі М. Садовського.

1918 року вийшла перша збірка поета «Сонячні кларнети», яка засвідчила появу українського варіанта символізму — «кларнетизму».

Кларнетизм — світоглядно-естетична концепція Павла Тичини, унікально виражена за допомогою багатьох поетичних засобів: звукових (асонанс, алітерація, звуконаслідування, анафора й епіфора), зорових (епітет, метафора, індивідуально-авторські слова), формальних (розміщення строф і рядків у них) тощо.

Визначальні риси кларнетизму

кольоровий слух, слуховий колір (поєднання слухових і зорових вражень, коли зорові враження передаються через музичні деталі й навпаки)

вираження ідеї філософської всеєдності

поетичність усесвіту тощо.

1923 року П. Тичина переїхав до тодішньої столиці — Харкова — й став членом редколегії журналу «Червоний шлях». Брав участь у діяльності спочатку літературного угруповання «Гарт», потім — ВАПЛІТЕ.

з 1934 року він — визнаний офіційний класик української радянської літератури, шанований партією та урядом, удостоєний всіх державних нагород та почесних звань.

не стало П. Тичини 1967 року, похований він у Києві.

Рання творчість П. Тичини сповнена незбагненого чару, а породжені музою поета-експериментатора диво-слова здатні перевернути душу. Олесь Гончар зазначав: «Це співець яблуневоцвітності, яка, переходячи з покоління у покоління, й нині здатна хвилювати юнь, очищати й наснажувати кожного, чия душа сприйнятлива до прекрасного».

Доля Тичини трагічна. Радянська влада (як це точно схарактеризував Василь Стус у праці «Феномен доби. Сходження на Голгофу слави») буквально розіпнула Тичину на хресті слави, що й сам поет із гіркотою усвідомлював («Всі мені кадили, він один сказав мені правду», — визнає Тичина в 1960-ті роки, маючи на увазі слова Є. Маланюка: «Від кларнета твого — пофарбована дудка зосталась...»).

Творча спадщина

«Сонячні кларнети» - 1918 рік

«Замість сонетів і октав» - 1920 рік

«Плуг» - 1920 рік

«Вітер з України» - 1924 рік

«Чернігів» - 1931 рік

поема «Похорон друга» - 1934 рік

поема «Сковорода» (у фрагментах) - 1942 рік

«О панно Інно». Паспорт твору

Вид лірики:	інтимна
Тема:	вагання ліричного героя в почуттях до двох жінок
Провідний мотив:	нестерпна туга за втраченим коханням, поєднана з теплим спогадом про нього

Вірш написаний 1915 року. Товариш Павла Тичини, який навчався з ним у семінарії в Чернігові, познайомив поета зі своїми сестрами – Полею й Інною Коновал. Поля була коханою Тичини, але невдовзі його покинула. За словами поета, він ще довго бачив Полю в її сестрі.

«Пам'яті тридцяти». Паспорт твору

Вид лірики:	патріотична
Тема:	звеличення подвигу тридцяти воїнів у битві під Крутами
Провідний мотив:	самопожертва молодих патріотів заради Батьківщини

На Аскольдовій могилі (урочище в Києві) 1918 року було поховано 27 українських юнаків, які потрапили в полон до більшовиків під час нерівного бою біля залізничної станції Крути неподалік від Києва та були страчені. Саме їм Павло Тичина присвятив цей вірш.

«Ви знаєте, як липа шелестить..». Паспорт твору

Вид лірики:	інтимна, пейзажна
Тема:	оспівування краси кохання та літньої ночі
Провідний мотив:	гармонія світу в єдності природи й почуттів закоханої людини

Вірш побудовано на фольклорному паралелізмі: почуття людини – явища природи. Вітаїстичним пафосом поезія перегукується з «Чарами ночі» Олександра Олеся. У символістській манері ніч володіє чарівною магією, що охоплює своїми чарівними обіймами думки закоханого юнака. Усе навколо нього творить єдину картину щастя й торжества любові. Автор малює весняну ніч штрихами – у цьому виявляються ознаки імпресіонізму

«Арфами, арфами...». Паспорт твору

Вид лірики:	пейзажна лірика
Тема:	зображення краси природи, приходу весни
Провідний мотив:	«Сміх буде, плач буде перламутровий...» Автор ще тільки передчуває складність життя, і це не впливає на оптимізм поезії.

В. Стус писав, цитуючи «Арфами, арфами...», що «єдина функція слова – не передавати зміст, а тільки озвучувати... поетову радість».

На прикладі поезії «Арфами, арфами...» повною мірою можна простежити кларнетизм, що передбачає поєднання зорових (живопис), звукових (музика), формальних засобів, ознак різних стилів.

У поезії всього чотири строфи. Фабула розмежована й поділена за строфами рівномірно. У першій змальований прихід весни. Поет подає дивної краси її живописний портрет: «Йде весна, запашна, квітами-перлами закосичена».

Друга строфа віщує грозу картиною хмар — дум, якими вкривається небо.

У третій — ліричний герой милується весною, що дзвенить потічками й співом жайворонка.

В останній строфі в артистичній асоціативно-образній формі розкривається піднесений душевний стан персонажа, який звертається до коханої із закликом відкрити своє серце весні.

«Одчиняйте двері...». Паспорт твору

Вид лірики:	громадянська
Тема:	змалювання зустрічі нареченої-революції, яка має побудувати нове, ідеальне суспільство, принести щастя людям.
Ідея:	у вірші вчувається біль автора, зумовлений драматизмом подій в Україні, крахом ілюзій щодо великої місії революції.
Образи-символи:	наречена – революція; літня грозова ніч – символ грізного наростання чогось невідомого, тривоги, втрати й смерті, закривавлені шляхи й дощ, котрий іде... незриданими сльозами і тьмами (наприклад, у контексті Біблії це слово вказує на події, пов'язані з кінцем світу і Божим судом); сльози – символ страждання, жалоби й втрати, тим паче незриданні – ті, які ще мають пролитися; голуба блакить — надія на краще майбутнє.

Цей вірш поєднує мрію й гірке розчарування. Це відгук на випробування й втрати часів визвольних змагань: замість очікуваної близької й ідеальної «голубої блакиті» — страхітлива «горобина ніч» та неминучі в часи революційної боротьби жертви — «шляхи в крові».

ЄВГЕН ПЛУЖНИК

Життєвий і творчий шлях

26 грудня 1898 року народився в слободі Кантемирівка Воронезької губернії. Звідси псевдонім – Кантемирянин, – яким підписував свої перші поетичні спроби.

з 1920 року живе в Києві. У 1921-му стає студентом ветеринарно-зоотехнічного інституту, який швидко кидає, щоб вступити до Київського музично-драматичного інституту імені М. Лисенка.

з 1924 року стає активним учасником організації «Ланка». З 1923 року Євген працював у редакціях перекладачем, а вечорами продовжував самоосвіту й писав вірші.

хворів на туберкульоз, який був фатумом для всіх молодих членів родини Плужників.

у грудні 1934 року Є. Плужника заарештували, а 25 березня 1935-го – засудили до розстрілу, який згодом замінили на десять років каторги. 2 лютого 1936 року, важко хворіючи, поет помер від сухот у тюремній лікарні на Соловках.

«Неголосного» за життя, приреченого сталінщиною на посмертне забуття, не відомого широкій публіці і в наступні часи, Є. Плужника сьогодні визнано одним з найвизначніших українських поетів ХХ ст.

«Плужник — поет щирого гуманістичного болю і суму над долею безневинних жертв, поет чесної й глибокої рефлексії, незрівняний майстер лаконічного, сповненого тонкої і гострої думки, нескінченно багатого в інтонаційному розумінні ліричного вірша — таким увійшов у духовний світ естетично чутливого читача», — так високо оцінено творчий доробок та особистість поета в «Історії української літератури ХХ століття».

Творча спадщина

збірки поезій «Дні» (1926), «Рання осінь» (1927), «Рівновага» (1933)

роман «Недуга» (1928)

віршована п'єса «Змова в Києві» («Шкідники», «Брати»)

п'єси «Професор Сухораб» (1929), «У дворі на передмісті» (1929), «Болото» (текст невідомий)

переклади творів М. Гоголя, Л. Толстого, А. Чехова, праця над тритомною «Антологією української поезії».

«Вчись у природи творчого спокою..». Паспорт твору

Вид лірики:	філософська лірика з пейзажними вкрапленнями
Тема:	взірець для творчої людини — природа, у якій все гармонійно поєднане, включене в життєвий коловорот
Ідея:	захоплення красою навколишнього світу і біль через брак душевної гармонії

До тих вічних цінностей, взірців, до яких варто звертатися, поет відносить природу, у якій усе гармонійно поєднане, включене в життєвий коловорот. Людині притаманно сумніватися, помилятися. Тому і потрібно вчитися в природи, прислухатися до свого серця, своєї натури як частки цієї природи. І вірити, мати якісь ідеали, співзвучні загальнолюдським, щоб не схибити, не піти манівцями.

«Ніч...а човен – як срібний птах!..» Паспорт твору

Вид лірики:	філософсько-пейзажна лірика
Тема:	зображення чарівної картини місячної ночі над рікою
Жанр:	мариністично-символічна поетична мініатюра
Ідея:	возвеличення любові до всього, що пов'язано з людським життям, вибором людиною життєвого шляху; глибоке зачарування красою світу
Образи-символи:	човен у вірші символізує людське життя, сповнене радості, гармонії, а подекуди – непевності й смутку

На думку літературознавців, твір «Ніч... а човен – як срібний птах!..» сповнений неоромантичного світовідчування. Світ Плужникового твору – особливий, він величніший і прекрасніший, ніж світ реальний. Природа стає тлом особливих, бурхливих душевних переживань ліричного героя.

КИЇВСЬКІ НЕОКЛАСИКИ

Група письменників 1920-1930-х років, об'єднаних спільними поглядами на мистецтво.

НЕОКЛАСИЦИЗМ. ЙОГО РИСИ

Стильова течія, що виникла як опозиція до романтизму та неоромантизму з їхніми емоційністю та розкутістю.

Риси

орієнтованість на зразки давньогрецького й давньоримського мистецтва

відтворення загальнолюдських цінностей та ідеалів

зображення гармонії природи, краси витворів мистецтва й передавання захоплення від їх споглядання

свідоме відкидання проблем реального світу, звернення до філософії земних насолод

чіткість форм, конкретність образів, стрункість синтаксису, афористичність

Представники: Серед них виділяють п'ятьох київських поетів («Гроно п'ятірне нездоланих співців» - за словами М.Драй-Хмари: Микола Зеров (лідер групи), Максим Рильський, Павло Филипович, Юрій Клен (Освальд Бургардт), Михайло Драй-Хмара. «Гроном п'ятірним» їх означено у відомому сонеті Драй-Хмари «Лебеді», в якому вгадувалися п'ятеро друзів-поетів.

МАКСИМ РИЛЬСЬКИЙ

Життєвий і творчий шлях

Максим Рильський
(1895—1961)

19 березня 1895 р. народився в Києві у дворянській сім'ї. Дитинство пройшло в селі Романівка на Київщині (тепер Житомирська обл..)

середню освіту здобув у приватній гімназії В.Науменка

1923 р. повернувшись до Києва, працює шкільним викладачем.

1915 року став студентом медичного факультету Київського університету, невдовзі перевівся на історико-філологічний факультет. Через події революції та громадянської війни вчителював по селах.

1931 р. був заарештований і близько шести місяців провів у в'язниці. Відтоді у своїх поезіях виступав співцем влади

після послаблення ідеологічного тиску на літературу пережив творче піднесення

1964 р. Максима Рильського не стало – він помер у своєму голосіївському «мануарі»...

Визнання наукових та літературних досягнень поета відбилося в обранні його академіком АН УРСР та АН СРСР, головою правління Спілки письменників України, депутатом Верховної Ради СРСР; він очолив Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР, мав численні державні відзнаки та нагороди. Та найбільшою нагородою для поета було захоплення читачів від чудових поетичних рядків, сповнених життєвого оптимізму, краси буття, мудрої філософічності.

Основні збірки

«На білих островах» 1910 рік	«Під осінніми зорями» 1918 рік	«Синя далечінь» 1922 рік	«Гомін і відгомін» 1929 рік	«Знак терезів» 1932 рік	«Троянди й виноград» 1957 рік	«Голосіївська осінь» 1959 рік
---------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------	--------------------------------	----------------------------	----------------------------------	----------------------------------

«У теплі дні збирання винограду». Паспорт твору

Вид лірики:	філософська та інтимна
Жанр:	сонет
Тема:	зображення зародження кохання немолодого чоловіка та юної дівчини
Ідея:	возвеличення почуття кохання, яке знаходить людину в усі часи – і в молодості, і в зрілості (у теплі дні збирання винограду – якщо говорити про цю пору, то це рання осінь, а в житті людини – зрілість)

Вірш називають «гімном любові й молодості». Автор відображає шукання юної душі, яка прагне до щастя, радості та любові. У поезії втілюється своєрідний спогад про зустріч мандрівника Одиссея і прекрасної Навсікаї. Саме в античній культурі поет знаходить важливі для нього поняття рівноваги й краси.

«Солодкий світ!...». Паспорт твору

Вид лірики:	пейзажна, інтимна, філософська
Жанр:	вірш

Тема:	у творі поет говорить про красу світу, уміння її сприймати, радіти життю, шукати щастя у дрібницях, цінувати кожну хвилину буття
--------------	--

Ідея:	утвердження думки про захоплення світом, радість жити в ньому, розуміти його привабливість і неповторність
--------------	--

Філософічність – філософське осмислення світу, людини в ньому, вияв філософських поглядів ліричного героя на проблеми буття.

Вірш М. Рильського “Солодкий світ!” сповнений радості життя, розуміння його привабливості й неповторності. Особливо цінні вияви справжніх, чистих почуттів (“погляд, ніби пролісок несмілий”, “ніби спогад нерозумно-милий”). Мабуть, треба пройти довгий шлях мук нерозуміння, щоб поцінувати те, що є, відкрити для себе “солодкий світ”. Епіграф до вірша, лексика старослов’янського походження (благословляє, прозріли) вказують на вплив біблійних джерел.

МИКОЛА ХВИЛЬОВИЙ

Життєвий і творчий шлях

Микола Хвильовий
(1893—1933)

закінчив
Краснокутську вище
початкову школу та
вступив до
Богодухівської
гімназії

1916 року брав участь у
бойових діях під час
Першої світової війни

1919 вступив до
комуністичної партії
України

став ініціатором
заснування літературно-
мистецького угруповання
ВАПЛІТЕ (1925 рік),
своїми статтями розпочав
літературну дискусію

справжнє ім’я –
Микола Фітільов

1926 року пленум ЦК КП(б)У засудив позицію
М.Хвильового. Через рік ВАПЛІТЕ припинила
існування, Хвильовий написав покайного листа

народився 1893 року в селі
Тростянець на Харківщині в
сім’ї учителів

1933 року, переконавшись у негативних наслідках
діяльності комуністичного режиму (голодомор,
арешт друга М.Ялового), учинив самогубство

Терміном «розстріляне відродження» літературознавець Ю.Лавріненко назвав групу діячів українського мистецтва 20-30-х рр. XX ст., які були знищені більшовицькою системою. До них належать українські «неокласици», М.Хвильовий, М.Куліш, Лесь Курбас, Остап Вишня, В.Підмогильний, Г.Косинка, М.Яловий, Б.Антоненко-Давидович та ін.. Митці цього періоду створили літературні об'єднання «Ланка» (пізніше МАРС – «майстерня літературного слова»), «Молодняк», «Плуг», «Гарт» (пізніше ВАПЛІТЕ – вільна академія пролетарської літератури). Організацію ВАПЛІТЕ заснували М.Хвильовий та М.Яловий

Літературна дискусія 1925-1928 рр.

Ця дискусія розпочалась із суперечок між митцями щодо шляхів розвитку української літератури. Її розпочав М.Хвильовий статтею «Про «сатану в бочці», або про графоманів, спекулянтів та інших «просвітян».

Тези літературної дискусії, сформульовані М.Хвильовим

необхідність для української культури віддалитися від Москви та орієнтуватися на Європу

утвердження романтики вітаїзму

Романтика вітаїзму – поняття, яке запропонував М.Хвильовий у своїх памфлетах. Він визначив його як «активний романтизм».

Визначальні риси романтики вітаїзму в концепції М.Хвильового:

- повноправність життя
- утвердження ідеалу активної й сильної людини
- українське відродження

Творча спадщина

збірки новел «Сині етюди», «Осінь»

оповідання «Мати»

повісті «Повість про санаторійну зону», «Сентиментальна історія», **сатирична повість** «Іван Іванович»

роман «Вальдшнепи»

«Я (Романтика)». Паспорт твору

Жанр:	новела
Присвята:	«Цвітові яблуні» («Цвіт яблуні» - новела М.Коцюбинського)
Стиль твору:	поєднання рис імпресіонізму та експресіонізму
Тема:	роздвоєність особистості; протистояння добра і зла в людській душі («чекіст і людина»)
Ідея:	засудження фанатичної відданості революції, деградації, нівелювання загальнолюдських цінностей
Проблематика:	<ul style="list-style-type: none"> ✓ збереження людської індивідуальності, цілісності людської натури як необхідності існування людини ✓ розбіжності між мрією й дійсністю ✓ мети й засобів її досягнення ✓ колізії між фанатизмом та гуманізмом ✓ роздвоєння особистості
Особливості сюжету й композиції:	<p>Місце подій у творі – покинутий палац розстріляного шляхтича. Усі події відбуваються в темну частину доби.</p> <p>Ліричний заспів (пролог): уведення читача в складний психологічно-настрійний світ головного героя.</p> <p>Три частини: I – знайомство з учасниками «чорного трибуналу» та їхньою діяльністю (масове засудження людей до розстрілу) II – «Я» засуджує до страти власну матір, яку привели до нього з групою черниць III – відхід «чорного трибуналу» з міста; «Я» розстрілює свою матір.</p> <p>Кульмінація: «Я» розстрілює свою матір й групу черниць Розв’язка: «Я» іде мертвою дорогою до мертвого степу</p>
Система образів твору:	<p>Персонажі (образи) твору втілюють різні психологічні стани героя</p> <div style="text-align: center;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 0 auto 20px auto;">МАТИ «Я» - Марія</div> <p style="text-align: center;"><i>символ вселенського добра; близька до образу Божої Матері</i></p> <p style="text-align: center;">↓</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <p><i>главковерх «чорного трибуналу комуни» - чекіст і людина</i></p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content;">Доктор Тагабат</div> <p><i>«з холодним розумом і каменем замість серця», уособлює холодний прагматизм</i></p> </div> <div style="text-align: center;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content;">Я</div> </div> <div style="text-align: center;"> <p><i>уособлення фанатизму й роздвоєності</i></p> <div style="display: flex; justify-content: space-between; width: 100%;"> <div style="text-align: center;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content;">дегенерат</div> <p><i>вірний пес комуни; уособлює служіння революції</i></p> </div> <div style="text-align: center;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content;">Андрюша</div> <p><i>людина з кволою волею; уособлює сумніви</i></p> </div> </div> </div> </div> </div>

ЮРІЙ ЯНОВСЬКИЙ

Життєвий і творчий шлях

народився 1902 року на хуторі Майєрове на Херсонщині

1919 року завершив навчання, працював по різних установах Єлисаветграда

освіту здобув у народному та земському релігійному училищах

1922 року вступив до Київського політехнічного інституту, був виключений через два роки навчання

1925 року переїхав до Харкова, через рік переїхав до Одеси, де працював на кінофабриці

входив до складу ВАПЛІТЕ, підтримував Хвильового. Із посиленням владного тиску на літературу ввійшов до Спілки радянських письменників

1939 року переїхав до Києва, очолив редакцію журналу «Українська література» (пізніше «Вітчизна»)

під час Другої світової війни перебував в евакуації в Уфі

«за пропаганду буржуазно-націоналістичної ідеології» на сторінках журналу «Вітчизна» звільнений із посади головного редактора

1949 року повернув прихильність влади, написавши цикл «Київські оповідання». Одержав за нього Сталінську премію

1954 року помер, похований у Києві

Основні твори

збірки новел «Мамутові бивні», «Кров землі»

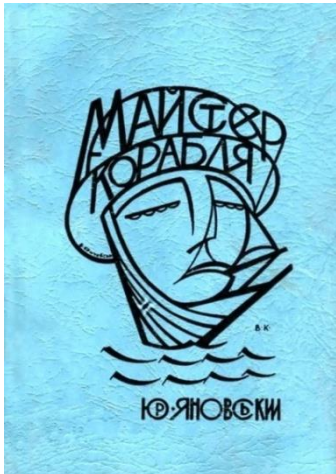
поетична книжка «Прекрасна УТ»

романи «Майстер корабля», «Чотири шаблі», «Вершники», «Жива вода» («Мир»)

п'єси «Дума про Британку», «Син династії»

збірка оповідань «Земля батьків»

Роман «Майстер корабля»

Рід:	епос
Жанр:	експериментальний автобіографічний роман
Тематика:	становлення українського кіно, створення нової української культури; мистецтво, кохання, дружба, море і морські пригоди

Проблематика:	<ul style="list-style-type: none"> ✓ доля талановитого митця ✓ кохання й дружба ✓ проблема людини, яка будуватиме майбутнє України ✓ сенсу життя, щастя, творчого покликання, молодості й старості ✓ ставлення до жінки в суспільстві майбутнього
Прототипи персонажів твору:	<p><i>О. Довженко – прототип Сева, художник і архітектор Василь Кричевський – Професора, акторка й танцівниця Іта Пензо – балерини Тайах, кінорежисер і сценарист Григорій Гричер – Богдана, організатор кіновиробництва Павло Нечеса – Директора.</i></p> <p>Ім'я балерини Ю. Яновський запозичив з історії стародавнього Єгипту: так звали матір фараона Ехнатона, свекруху знаменитої Нефертіті</p>
Місце подій:	місто на Чорному морі, у якому можна впізнати Одесу 20-х років ХХ століття
Історія створення:	<p>за словами Ю. Яновського, твір <i>«народився, як і слід було чекати, далеко од моря. Його було написано тоді, коли автор, будиши звичаєм одважний і холодного серця, одразу якось уздрів, що молодість його не вічна».</i></p> <p>Письменник почав роботу над романом 27 листопада 1927 року в Одесі, а закінчив у Харкові. 1928 року твір було опубліковано.</p>
Композиція:	<p>Твір написаний у формі спогадів головного героя роману То-Ма-Кі (тобто Товариша Майстра Кіно).</p> <p>Твір має чотири епіграфи: із твору російського письменника Миколи Гоголя «Мертві душі», із вірша німецького поета Й. В. Гете, британського поета Чарльза Дібдіна та давньоримського поета Горация.</p> <p>У романі багато вставних епізодів. Це листи та розлогі розповіді персонажів, щоденники Професора. Час і місце постійно змінюються.</p>

**Образи-
символи
роману:**

Як пояснює матрос Богдан, майстер корабля — це дерев'яна фігура над бугшпритом у формі вовка, лиса чи ведмедя, яка оберігає корабель від нещастя. Для вітрильника, спорудженого для майбутнього фільму, сам Богдан обрав майстром корабля жінку — юну Баджін, з якою колись перетнулася його життєва доля. Такий сюжетний хід подій. А в підтексті вітрильник, клопітка праця над його народженням — це романтична поетизація прекрасного в людині, її поривання до гармонії зі світом і самою собою.

ВАЛЕР'ЯН ПІДМОГИЛЬНИЙ

Життєвий і творчий шлях

народився 2 лютого 1901 року в с. Чаплі на Катеринославщині у родині заможних селян

з відзнакою закінчив Катеринославське реальне училище

у 1928 році живе у Чехії, редагує журнал життя і революція

у 1920 році вийшла друком перша книжка оповідань «Твори. Том 1»

у 1934 році його заарештували в харківському будинку «Слово»

з 1923 по 1933 консультант з іноземної літератури у видавництві «Рух»

з листопада 1937 року його розстріляли в урочищі Сандармох (Карелія). Лише в 1956 його було реабілітовано

у 1924 році організовує угруповання «Ланка»

Творча спадщина

романи «Місто», «Невеличка драма»

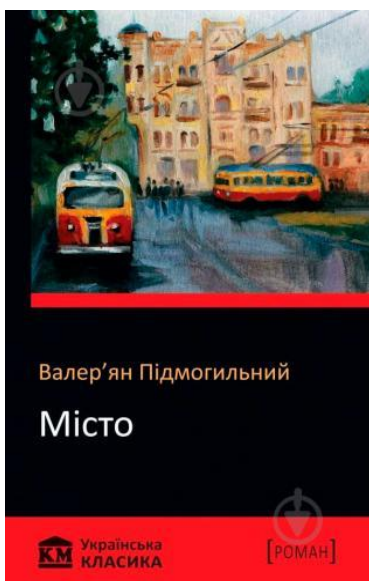
оповідання «Важке питання», «Добрий Бог», «Гайдамаки», «Ваня», «Старець»

повісті «Остап Шаптала», «Повість без назви»

переклади творів Анатолія Франса, Бальзака, Мопассана, Стендаля, Гельвеція, Вольтера, Дідро, Альфонса Доде, Проспера Меріме, Гюстава Флобера, Віктора Гюго, Жоржа Дюамеля...

мовознавство: спільно з Євгеном Плужником уклав словник «Фразеологія ділової мови»

«Місто». Паспорт твору

«Серед свого покоління Підмогильний вирізнявся особливою нещадністю й тверезістю бачення. Менше за всіх інших він упадав у лірику. Він був одним, може єдиним справді великим українським прозаїком, не в тому сенсі, що не писав віршів, а в тому сенсі, що його проза була справді прозою».
(Юрій Шевельов (Шерех))

Жанр: урбаністичний роман

Напря́м: неореалізм з елементами екзистенціалізму

Тема: розповідь про підкорення міста колишнім селянином. Психологічна трансформація вихідця з села в умовах міста, народження письменника

Урбаністичний роман – роман, у якому, на відміну від традиційної селянської та соціальної тематики, акцент перенесено на міську проблематику, на філософські питання буття людини, її психіку.

Ідея: розкриття характеру людини, яка підкорює місто

Проблематика:

- ✓ реалізація людини у житті, у суспільстві, у роботі, у творчості, стосунки з людьми;
- ✓ підкорення людиною міста;
- ✓ кохання; кар'єра;
- ✓ добро і зло;
- ✓ багатство і бідність;
- ✓ село і місто.

Композиція:

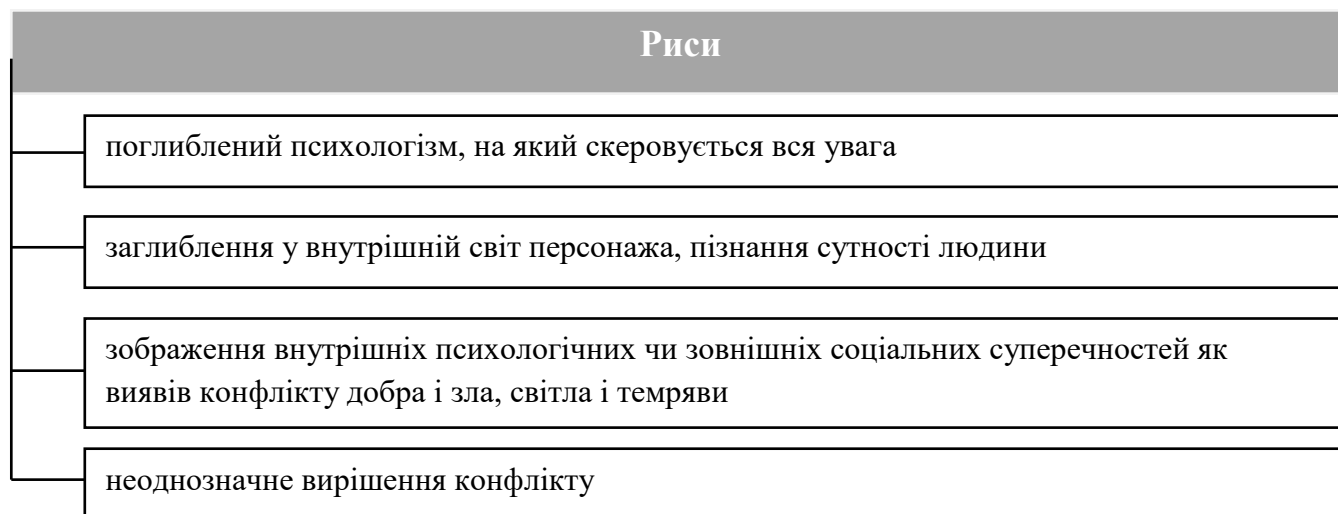
роман складається із 2 епіграфів, 2 частин, кожен з яких поділено на 14 розділів. Розповідь ведеться від третьої особи, яку ідентифікують з головним героєм

Герої:

НЕОРЕАЛІЗМ. ЙОГО РИСИ

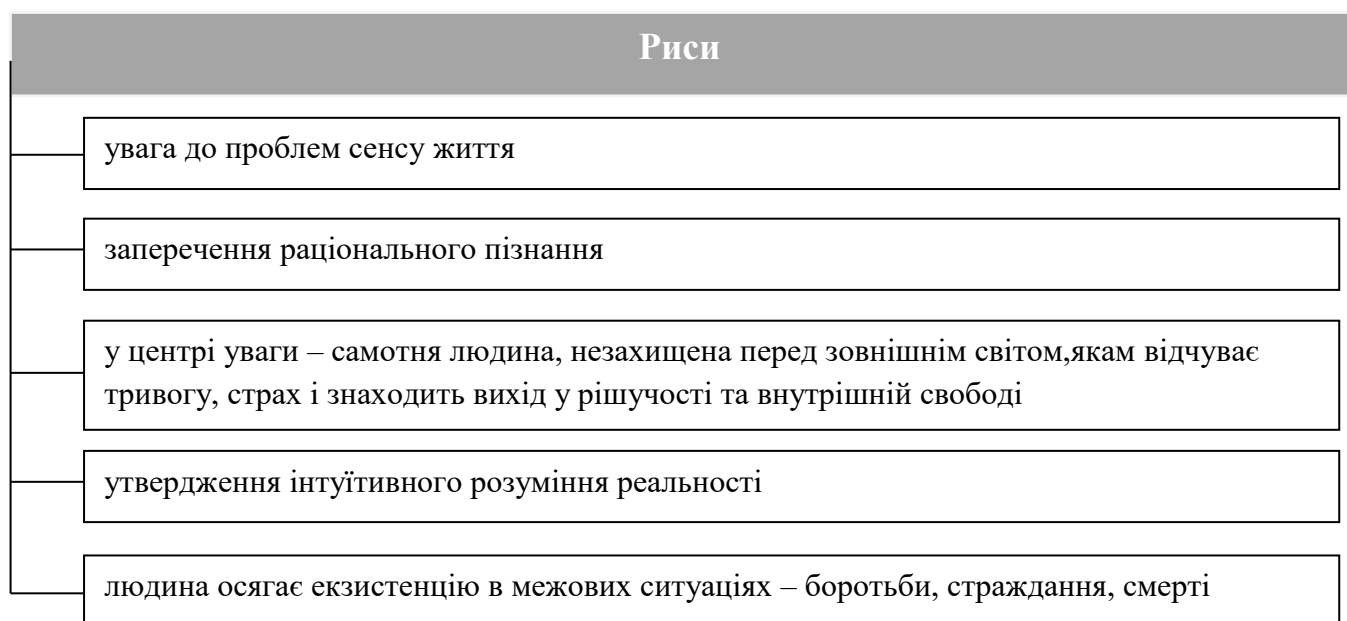
Стильова течія модернізму в літературі початку XX століття, яка розвинулася з класичного реалізму.

В українській літературі екзистенціалізм виявився у творчості В. Винниченка, В.Підмогильного, Б.Антоненка-Давидовича та інших митців.

ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМ. ЙОГО РИСИ

Напрямок у європейській філософії та літературі першої половини XX століття, представники якого зосереджувалися на пізнанні й зображенні людського існування (екзистенції).

В українській літературі екзистенціалізм виявився у творчості В. Підмогильного, І.Багряного, В.Барки, В.Стуса, В.Шевчука.

ОСТАП ВИШНЯ

Життєвий і творчий шлях

Справжнє ім'я –
Павло Губенко

закінчив Київську
військово-фельдшерську
школу

з 1919 року почав
друкуватися у газетах
під псевдонімом Павло
Грунський

народився 31 жовтня (13 листопада) 1889 на хуторі Чечва біля містечка Грунь Зіньківського повіту (нині Охтирський район Сумської області) в багатодітній (17 дітей) селянській сім'ї

26 грудня 1933 року Остапа Вишню заарештували і оголосили ворогом народу

у грудні 1943 року вийшов на волю та написав відому усмішку «Зенітка»

після звільнення Остап Вишня дописує у гумористичний журнал «Перець»

у 1954 році опублікована збірка «Мисливські усмішки», а через рік письменника реабілітували

помер 28 вересня 1956 року, похований на Байковому кладовищі

Творча спадщина

збірки «Вишневі усмішки», «Діли небесні», «Мисливські усмішки»

гуморески «Моя автобіографія», «Геометрія», «Зенітка»...

фейлетони « Демократичні реформи Денікіна», «Чухраїнці», «Музична історія»...

щоденник «Думи мої, думи мої...»

мистецький силует: «Олександр Довженко», «Мар'ян Крушельницький»

Творчість Остапа Вишні можна умовно поділити на два періоди:
з 1921 по 1933 - I період, з 1944 до останніх днів життя - II період.

«Моя автобіографія». Паспорт твору

«Тут [«Моя автобіографія»] — увесь Вишня: любов до життя, любов до людини, іронія до отого «щасливого» дитинства...»

М. Рильський

Жанр:	гумореска
--------------	-----------

Гумореска – невеликий художній твір, у якому події та люди зображені в жартівливому тоні.

Тема:	розповідь про батьків, навчання й формування світогляду письменника.
--------------	--

Ідея:	у гумористичній формі висвітлити фактори, які впливають на формування митця
--------------	---

Композиція:	гумореска складається з трьох розділів: у вступному етюд-розділі йдеться про народження Остапа Вишні, його батьків і витівки дитинства; у другому й третьому розділах з тим самим, що і в першому, відтінком добродушного сміху розповідається про навчання й формування світогляду майбутнього майстра слова.
--------------------	--

«Сом». Паспорт твору

«Автор «Усмішок» — дуже своєрідний художник. Його манеру не сплутаєш ні з чиєю. Можна і треба вчитись у нього творчого ставлення до життя, але марна річ — наслідувати його»

(М. Рильський).

Жанр:	усмішка
--------------	---------

Усмішка – лаконічний гумористичний твір, у якому поєднано жанрові особливості гуморески, анекдоту й фейлетону. Цьому жанру властиві ліризм і дотепність, які поєднані з доброзичливим тоном оповіді. В усмішках незримо присутній образ автора. Жанр, введений у літературу Остапом Вишнею.

Тема:	гумористична розповідь про сома, що жив у річці Оскіл і міг з'їсти гусака, гімалайського ведмедя і навіть парового катера
--------------	---

Ідея:	виховання любові до природи
--------------	-----------------------------

Композиція:	усмішка складається з чотирьох частин: у першій оповідач запрошує читача побувати на Осколі й помилуватися красвидами цієї річки; у другій частині дід Панько застерігає бути обережним біля ковбани, у якій живе величезний сом; у третій частині йдеться про сома, який тягав за собою моторного човна; у четвертій - герой-оповідач розповідає про те, чим живляться соми і як їх ловити
--------------------	---

ПРОФЕСІЙНИЙ ТЕАТР 1920-1930 РР.

У 1920–1930-ті рр. український професійний театр розвивався у двох основних напрямках: традиційному (класичному) та експериментальному (авангардному).

Професійний театр 1920-1930 рр.

Харківський драматичний театр
ім. І. Франка (1923–1926)

із 1926 р. існував як Київський український драматичний театр ім. І. Франка. До 1961 р. його очолював талановитий режисер, актор, народний артист СРСР Гнат Юра (1887–1966).

театр було засновано на психологічно-побутовій традиції «театру корифеїв»

«Мартин Боруля», «Суєта»,
«Сто тисяч», «97», «На дні» та ін.

«Молодий театр» у Києві (1916–1919)
«Кийдрамте» (1920–1921),
«Березоль» (1922–1933).

Леся Курбас (1897–1937), режисер, актор, теоретик театру, драматург, перекладач був засновником і керівником авангардного театру

театр орієнтувався на європейські досягнення, зокрема німецького експресіоністського театру.

«Цар Едип» Софокла, «Макбет» В. Шекспіра, «Гайдамаки» Т. Шевченка, «Газ», «Руйнівники машин», «Джиммі Хігінс», «Напередодні» та ін.
«Комуна в степах», «Народний Малахій», «Мина Мазайло», «Маклена Граса» М.Куліша

МИКОЛА КУЛІШ

Життєвий і творчий шлях

народився 6 грудня 1892 року в селі Чаплинці на Херсонщині в бідній селянській родині

навчався в Олешківському міському училищі та чоловічій гімназії. Мешкав у сиротинці

1918 р. Куліш переїхав в Олешки і організував там «Просвіту»

у 1914 році вступив на історико-філософський факультет Одеського університету

у 1919 році став членом Дніпровського політвиконкому та очолив управління народної освіти

у 1924 році Куліш став популярним: на сцені поставили «97»

активно співпрацював з театром «Березіль» Леся Курбаса

у 1934 році драматурга було звинувачено в буржуазному націоналізмі за п'єси «Народний Малахій», «Мина Мазайло»

у період з 27 жовтня по 3 листопада 1937 р. розстріляли в урочищі Сандармох(Карелія)

Творча спадщина

п'єси «97», «Комуна в степах», «Отак загинув Гуска», «Хулій Хурина», «Зона», «Народний Малахій», «Мина Мазайло», «Закут», «Патетична соната», «Вічний бунт», «Прощай, село», «Маклена Граса»

сцени «Колонії»

кіносценарій «Парижком»

оповідання «На край світу», «Бога зневажив»

«Мина Мазайло». Паспорт твору

ПЕРШІ
УКРАЇНСЬКІ
КЛАСИЧНІ
МІНКА КУРБАС
МИНА МАЗАЙЛО
ВИБРАНІ ТВОРИ

Я вважаю п'єсу «Мина Мазайло» за виключну річ, як і взагалі Куліша я вважаю за геніальну людину!

Леся Курбас

Жанр: сатирична комедія

Тема: зображення міщанства й українізації в Україні у 20-і роки ХХ ст.

Сатирична комедія – жанр драматичного твору, для якого характерним є гостре, дошкульне висміювання негативних явищ, поведінки та вчинків. Для втілення авторського задуму якнайширше підпорядковано засоби сатири: іронію, сарказм, гротеск, шарж, карикатура і тд.

Головна думка:

«метаморфози (трансформації) людини»; ім'я як носій сутності й пам'яті роду й людини», «українізація»; «первенство»; «шовінізм»

Ідея:

викриття суспільних антиукраїнських явищ, засудження міщанства, національної упередженості й зверхності(великодержавного шовінізму)

Проблематика

- ✓ мови;
- ✓ батьків та дітей;
- ✓ уміння відстояти власну думку;
- ✓ комплексу меншовартості.

<p>Історія створення роману:</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Свою комедію письменник створив на «живому матеріалі», який дало йому спостереження над запроваджуваним у 20-ті роки процесом українізації. ✓ Наприкінці 1928 року закінчений твір миттєво викликав зацікавленість й здобув широку підтримку з боку широких верств українського суспільства. ✓ У березні 1929 року комедію було поставлено в Дніпропетровському театрі імені Шевченка, Курбасовому «Березолі» (Харків), театрі імені Франка, яким керував Гнат Юра (Київ). ✓ Комедію «Мина Мазайло» було видруковано в гумористично-сатиричному альманасі «Літературний ярмарок» (шосте число за 1929 рік). У тому ж 1929 році п'єса вийшла в Харкові окремою книжкою. ✓ У 1991 на кіностудії «Укртелефільм» знятий однойменний фільм-комелія.
---	--

<p>Композиція:</p>	<p>Має 4 дії. Експозиція – знайомство з сім'єю Мина Мазайла. Зав'язка – 2 перші дії. Мина повертається з загсу після подачі заяви на зміну прізвища; приїжджає тьотя Мотя і дядько Тарас Розвиток дії – Мина бере лекції, дії Улі і Рини, прихід комсомольців, друзів Мокія. Кульмінація - публікація в газеті рішення про зміну прізвища Розв'язка – Мина Мазайло дізнається з газети про своє звільнення через ... опір українізації. Для героїв вона трагічна.</p>
---------------------------	--

БОГДАН-ІГОР АНТОНІЧ

Життєвий і творчий шлях

народився 5 жовтня 1909 року в селі Новиці на Лемківщині (тепер Польща) у родині греко-католицького священника

через проблеми зі здоров'ям не ходив до початкової школи, брав приватні уроки, мав хист до музики

часто виступав зі своїми творами в гуртку українців

в 1931 році вийшла друком перша книжка «Привітання життя»

помер 6 липня 1937 року через хворобу. Похований на Янівському цвинтарі у м. Львів

Творча спадщина

поетичні збірки «Привітання життя», «Велика гармонія», «Три перстені», «Книга Лева», «Зелена Євангелія», «Ротації», низка поезій поза збірками, поетичні переклади

прозові твори «На другому березі» (незакінчений роман), «Політик» (сатиричний гротеск), «Три мандоліни» (новела)

літературно-критичні статті «Національне мистецтво», «Між змістом і формою», «Становище поета», «Як розуміти поезію», «Сто червінців божевілля»

лібрето лібрето опери «Довбуш»

«Зелена Євангелія». Паспорт твору

Жанр:	ліричний вірш
Вид лірики:	пейзажна
Ідея:	показати зелений світ, який для поета є священним
Провідний мотив:	гімн природі, весні, землі, якій кожен із нас має поклонятися як божеству

Ліричний герой — людина, що любить свою землю, її природу, оспівує весну, гірське село, місяць, усю багатобарвність і красу землі.

Головним у вірші є образ землі. Поет переконаний, що джерело всіх слов'янських вірувань треба шукати саме тут. Із землі народжується життя. Земля є фундаментом світового дому. Поет згадує у поезії білий колір для надання своїм образам позитивного забарвлення. А червоний допомагає змалювати образ місяця більш насичено.

«Різдво», «Коляда». Паспорт творів

Збірка:	«Три перстені», 1934
Жанр:	ліричний вірш
Вид лірики	філософська
Провідний мотив:	возвеличення таїнства різдвяного вечора; переплетення язичництва і християнства
Ідея:	переосмислення факту народження Христа як події, що відбувається у кожному містечку і селі, уславлення народження життя і радості

Композиція:	«Різдво» складається з двох чотиривіршів, «Коляда» з трьох
Образи-символи «Різдво»	людей: лемки у крисанях; Марія; міфологічних істот (умовно): Бог; природи: ніч у сніговій завії, місяць — золотий горіх; предметів і явищ: народження; сани; містечко; крисані (круглі капелюхи); стріхи; долоні.
Образи-символи «Коляда»	людей: теслі; ясна Пані – Марія; міфологічних істот (умовно): слов'янськеє дитя; природи: сніжиста путь, ходить сонце у крисані; предметів і явищ: народження; сани;; крисані (круглі капелюхи).

ОСИП ТУРЯНСЬКИЙ

Життєвий і творчий шлях

народився 22 лютого 1880 року в селі Оглядів Львівської області у родині тесляра.

матеріальне становище сім'ї було важким, тому Осип заробляв гроші репетиторством і навчався.

восени 1914 року був мобілізований в австрійську армію й відправлений на фронт Сербії.

1907 року закінчив філософський факультет Віденського університету

викладав у Віденському університеті, працював у Галичині, займався видавництвом та педагогікою

у літературі дебютував 1908 року новелами «Курка», «Ей, коб були мене вчили», «Де монце?» в альманасі віденської «Січі».

28 березня 1933 року у Львові письменник помер. За життя його твори популярності не набули, а лише через 50 років його праця була оцінена.

Творча спадщина

«По́за межами болю». Паспорт твору

Антивоєнна психологічна повість-поема часів Першої світової війни «По́за межами болю» (1917–1921) уперше була видана у Відні 1921 року німецькою мовою, водночас принесла Осипу Турянському світове визнання.

Жанр: поема в прозі

Тема: трагедія і жах Першої світової війни. Показ антигуманності війни.

Ідея: засудження війни, возвеличення духовного вдосконалення людини.

Поема в прозі (повість-поема) – великий за обсягом ліро-епічний твір, у якому зображено значні події та яскраві характери. Цьому жанру властивий всеохоплюючий пафос і ліризм.

Проблематика:

- ✓ держава й людина;
- ✓ війна й людина;
- ✓ війна й політичні амбіції верхівки;
- ✓ влада грошей;
- ✓ збереження духовності й моральних цінностей;
- ✓ ідея протесту проти війни.

Композиція:

цей твір складається з Переднього слова і 5 частин.
 Ліричний відступ: автор закликає майбутніх українців утриматися від війни.
 Експозиція: похід військовополонених, жорсткість конвою.
 Зав’язка: семеро товаришів вбивають конвоїра, утікають.
 Кульмінація: щоб розпалити вогнище, втікачам треба зняти одяг з когось. Починається моторошний «танець смерті», хто перший впаде, того і роздягнуть.
 Розвиток дії: Загибель кожного із товаришів.
 Розв’язка: Оглядівський, автор твору, врятується.

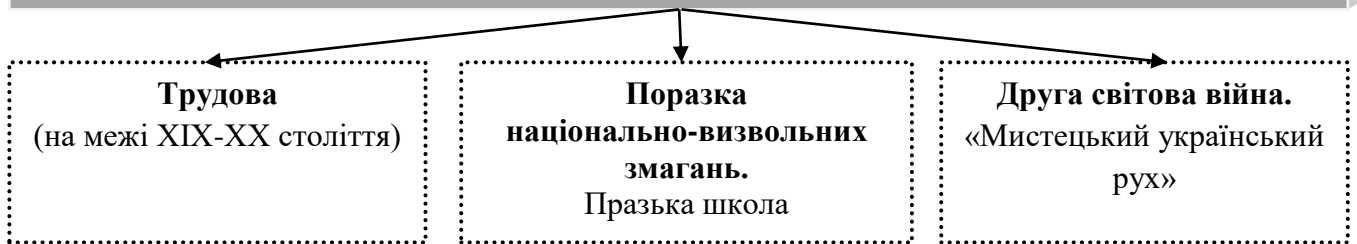
Герої:

певно, що автор не даремно наголошує на національності солдатів: 2 з них — серби, ще 2 — українці, а також угорець, австрієць та поляк. У боротьбі за своє життя вони знаходять дружбу, і стає зрозуміло, що люди, які відрізняються за походженням, нацією можуть знаходити спільне, чудово взаємодіяти між собою та залишатися людьми.

ЕМІГРАЦІЙНА ЛІТЕРАТУРА. ПРАЗЬКА ПОЕТИЧНА ШКОЛА

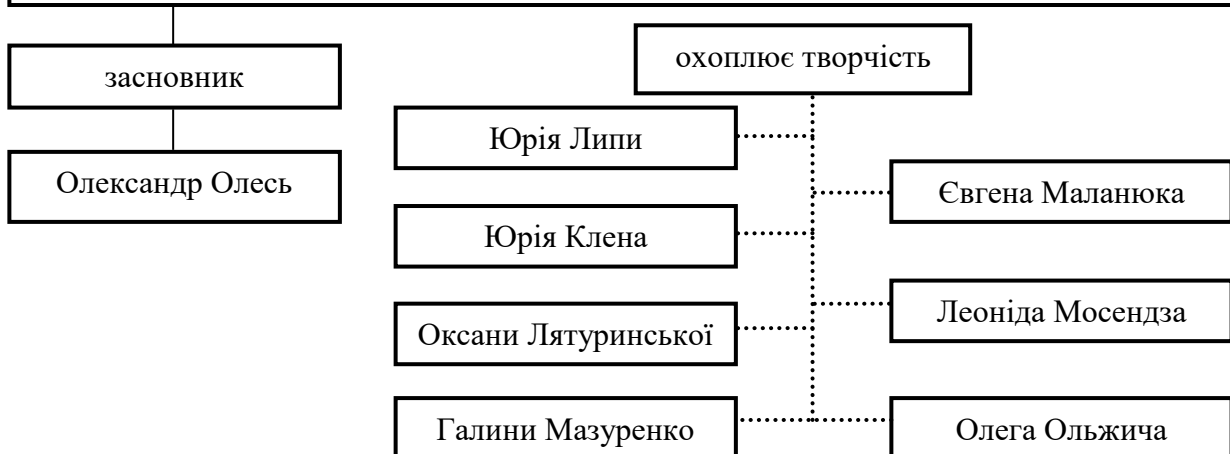
Література, творена українськими письменниками в еміграції, які з політичних, економічних, релігійних причин виїхали з України на постійне або тривале проживання за кордоном.

Хвилі еміграції

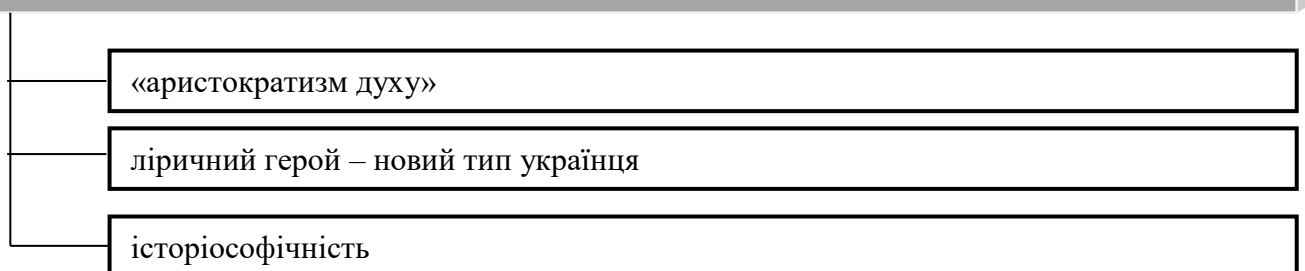

ПРАЗЬКА ПОЕТИЧНА ШКОЛА

Група українських письменників, які після української революції опинилися за кордоном, переважно у Європі, і тривалий час мали своїм культурно-організаційним центром Прагу

Особливості лірики

ЄВГЕН МАЛАНЮК

Життєвий і творчий шлях

народився 2 лютого 1897 року в Новоархангельську на Херсонщині в сім'ї українських інтелігентів

навчався в реальній школі в Єлисаветграді, а потім – у Петербурзькому політехнічному інституті

у роки Першої світової війни служив офіцером у царській армії, закінчив Київську військову школу.

у період УНР (1917-1921) став старшиною петлюрівської армії

1922 року із Юрієм Дараганом заснував журнал «Веселка»

у 1920 році разом із Армією УНР емігрував; жив у Каліші в таборі для інтернованих українських частин

1921 року закінчив Подебрадську академію в Чехословаччині, отримав диплом інженера, працював за фахом у Польщі

«Поет залізних строф»
«Український Одісей»

1945 року опинився в Західній Німеччині, увійшов до складу МУРу (Мистецький Український Рух), 1949-го переїхав до США

1958 року Є. Маланюк став почесним головою об'єднання українських письменників «Слово»

16 лютого 1968 року помер у передмісті Нью-Йорка

Літературна спадщина Євгена Маланюка

збірка «Стилет чи стилос»
(Подебради, Чехословаччина,
1925)

книга «Гербарій» (Гамбург, 1926)

збірка «Земля й залізо»
(Париж, 1930)

збірка «Земна мадонна»
(Львів, 1934)

збірка «Перстень Полікрата»
(Львів, 1939)

збірка «Вибрані поезії»
(Львів, Краків, 1943)

збірка «Влада»
(Філадельфія, 1951)

збірка «П'ята симфонія»
(Нью-Йорк, 1953)

збірка «Остання весна»
(Нью-Йорк, 1959)

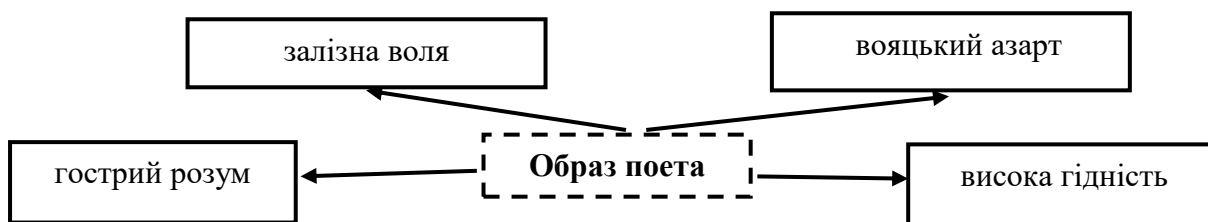
збірка «Серпень»
(Нью-Йорк, 1964)

збірка «Перстень і посох»
(Мюнхен, 1972)

збірка «Поезії з нотатників»
(Кіровоград, 2003)

«Напис на книзі віршів»

Тема:	звернення поета до свого читача і показ усіх складнощів написання поезії
Вид лірики:	громадянська
Ідея:	важка доля поета як виразника усіх відчуттів внутрішнього світу та дзеркала усіх подій зовнішнього світу
Основна думка:	поет творить попри все і будь-якими засобами, бо його мета – поділитись побаченим і відчутим з читачем
Поет творить попри все і будь-якими засобами, бо його мета – поділитись побаченим і відчутим з читачем	

«Уривок з поеми». Паспорт твору

Тема:	відчуття ліричного героя частинкою свого нескореного славетного народу
Вид лірики:	громадянська
Жанр:	вірш
Основна думка:	поки кожен пам'ятатиме про славетне минуле, то не згине надія на краще майбутнє
Епіграф:	переклад: Я син цієї породи... (Е. Верхаерен)

Мотиви

Спогад поета про запорозьке козацтво, колишню славу рідного краю, возвеличення історичної пам'яті українського народу, розкриття найкращих рис козаків-українців; заклик до пробудження в українців почуття національної свідомості; віра в силу й безсмертя рідного народу.

«Уривок з поеми» - приклад «козацької лірики»

Тут згадуються імена Б.Хмельницького, І.Мазепи, М. Залізняка, І.Гонти

ІВАН БАГРЯНИЙ

Життєпис митця

народився 2 жовтня 1907 року в с. Куземин на Сумщині в родині робітника-муляра

у 1920 році став свідком жорсткої розправи чекістів із його дядьком (якого пізніше назавжди відправили у Соловки) і 92-річним дідом

навчався в церковно-парафіяльній школі в Охтирці, у вищій початковій школі та в Краснопільській художньо-керамічній школі

у 1922-1926 роках викладав малювання, працював на шахтах Донбасу

Справжнє ім'я
Іван Павлович Лозов'яга
(Лозов'ягін)

учителював, заробляючи на прожиток. Писав вірші. Побував у Криму, на Кубані, в Кам'янці-Подільському, де редагував місцеву газету

1924 року вступив до Охтирської філії організації селянських письменників «Плуг»

Інші псевдоніми:
Полярний, Дон Кочерга
та інші

протягом 1926-1930 років навчався в Київському художньому інституті, але диплома не отримав, бо виявив себе «політично неблагонадійним»

у 1932 році був заарештований у Харкові у присутності колег В. Поліщука і О. Слісаренка «за політичний самостійницький український ухил в літературі й політиці...», засуджений на п'ять років концтаборів БАМЛАГу (Байкало-Амурський лагерь)

1940 року з відбитими легенями і нирками був звільнений під нагляд

1942 року мав бути розстріляний, але випадково врятувався

через два роки повернувся додому, був повторно заарештований, сидів у Харківській в'язниці 2 роки і 7 місяців

у 1944 році розійшовся поглядами з керівництвом УПА і сам, без родини, емігрував до Словаччини, а згодом до Німеччини

знову оселився в Охтирці, працював декоратором у місцевому театрі, редагував газету «Голос Охтирщини», у війну потрапив до народного ополчення, працював в ОУН

помер 25 серпня 1963 року у санаторії Блазіен У Шварцвальді (Західна Німеччина)

1948 року Багрянний заснував Українську Революційну Демократичну партію (УРДП), ОДУМ (Об'єднання демократичної молоді),

1965 року – опубліковано роман «Людина біжить над прірвою»
1992 року присуджено Державну премію України ім.
Т. Шевченка (посмертно)

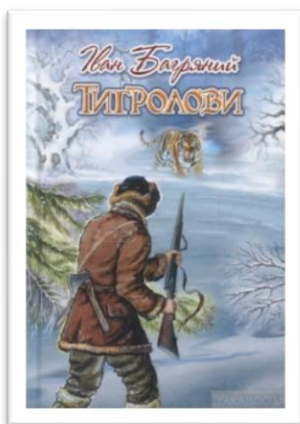
1991 року Івана Багряного посмертно реабілітовано,
відтоді почала перевидаватися його творча спадщина

25 вересня введено в обіг ювілейну монету «Іван Багряний» із серії «Видатні особистості України» номіналом в 2 гривні з нейзильберу, якість – «спеціальний анциркудейтед», тираж – 35 000 штук у капсулах

Літературна спадщина Івана Багряного

роман у віршах «Скелька» (1930)		твори для дітей
збірка «Золотий бумеранг» (1964)		роман «Сад Гетсиманський» (1950)
п'єси «Генерал» (1941), «Морітурі» (1947), «Розгром» (1948)		поема «Антон Біда – герой труда» (1956)
памфлет «Чому я не хочу вертатись до СРСР?» (1946)		роман «Огненне коло» (1953)
роман «Тигролови» (1944), «Звіролови» (1946)		роман «Людина біжить над прірвою» (1965)
		роман «Буйний вітер» (Кіровоград, 2003)

«Тигролови»

Тема:	зображення долі людини в умовах радянського тоталітарного режиму
Ідея:	перемога добра над злом; утвердження віри в людину, її сміливості, життєлюбності, моральності; за будь-яких обставин людина передусім має залишитися Людиною
Жанр:	пригодницький роман
Інша назва: «Звіролови» написаний роман у 1943 році, надрукований у 1944 році	

Пригодницький роман – це твір романного жанру, сюжет якого насичений незвичайними подіями.

Основні риси пригодницького роману

—	стрімке, захопливе розгортання конфлікту
—	герої – відважні, безкомпромісні, відчайдушні
—	насиченість сюжету несподіваними колізійними поворотами
—	постійно напруга – утечі, переслідування, атмосфера таємничості, загадковості

Центральний конфлікт твору:	конфлікт між людською особистістю (утіленням якої є авіатор Григорій Многогрішний («Ліпше вмирати біжучи, ніж жити гниючи»)) і тоталітарною системою (репрезентує майор Медвин)
------------------------------------	---

Герої:	<p>The diagram shows the following relationships:</p> <ul style="list-style-type: none"> Денис Сірко and Сірчиха are a couple (дружина). Сірчиха is the daughter (дочка) of Наталка. Гриць is the son (син) of Денис Сірко. Григорій многогрішний is the lover (коханий) of Наталка. Заливай is the beloved dog (улюблений пес) of Наталка. Медвин is the lover (коханка) of Фійона. <p>Additional notes:</p> <ul style="list-style-type: none"> Сірчиха and Наталка were resettled from Ukraine, established settlements in Siberia, and hunt wild animals. Григорій многогрішний is the grandson of Многогрішний, sent to exile through love for Ukraine, escapes from the train, and returns to the Сірко family. Медвин is a major NKVD officer who hunts Многогрішний.
---------------	---

Історія написання:	1933 року Івана Багряного було засуджено на 5 років заслання й вивезено на Далекий Схід. Спочатку був «висланцем» (заборонили протягом 3 років жити в Україні), потім понад 2 роки – каторжанином БАМЛАГу. Враження від свого перебування на Далекому Сході – поклав в основу твору.
---------------------------	--

Проблематика:	<ul style="list-style-type: none"> ✓ протистояння сил добра (Григорій) і зла (Медвин); ✓ життя людини в гармонії з природою; ✓ кохання двох людей у суворих природних умовах; ✓ національне питання (туга за рідним краєм).
----------------------	---

	2 частини, 12 розділів
--	------------------------

Сюжет:	<p>твір має дві сюжетні лінії:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ пригодницька ✓ сталінські репресії. <p>сюжетні лінії розгортаються паралельно, протиставляються і зіставляються.</p>
---------------	--

Композиція:	<p>роман складається з двох частин, у кожній із них по шість розділів із назвами</p> <p>Експозиція: опис ешелону-«дракона» ОГПУ-НКВД;</p> <p>Зав'язка: утеча Григорія Многогрішного з потяга смертників;</p> <p>Розвиток дії: Григорій блукає по тайзі, рятує Наталку від ведмедиці; життя Григорія з родиною Сіроків, мисливські пригоди, поїздка до Хабаровська, полювання на тигра;</p> <p>Кульмінація: Многогрішний убиває майора Медвина;</p> <p>Розв'язка: Григорій та Наталка переходять Маньчжурський кордон;</p> <p>Епілог: собака Заливай повертається до Сіроків зі звісткою від Наталки і Григорія, а потім утікає в пошуках Наталки.</p>
--------------------	---

ЛІТЕРАТУРНИЙ ПРОЦЕС ПЕРІОДУ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ТА В ПОВОЄННИЙ ЧАС

Українська література в четверте десятиліття ХХ століття увійшла фізично знекровленою, естетично збіднілою і морально розгубленою. Десятки найталановитіших митців було репресовано й знищено. Ті, що врятувалися еміграцією (Ю. Клен, І. Багряний, Т. Осьмачка, В. Барка), фактично опинилися поза вітчизняним літературним процесом.

Шляхи і доля українських митців

Поети старшого покоління — П. Тичина, М. Рильський, М. Бажан, В. Сосюра — творили в евакуації, виступали перед народом у пресі, на радіо.

Молодші — І. Нехода, Л. Дмитерко, П. Дорошко, М. Шеремет, В. Швець — воювали і писали на фронті.

М. Шпак, Ф. Швиндін, І. Кульська, П. Артеменко перебували у підпіллі, П. Воронько, С. Щуплик — у партизанських загонах.

О. Теліга, О. Ольжич — знаходилися у лавах національного підпілля.

Багато талановитих митців не повернулися з війни (О. Гаврилюк, К. Герасименко, М. Шпак, Л. Зимний, Д. Надіїн, П. Артеменко, В. Булаєнко, Ф. Швиндін, М. Шуть).

Основні жанри

поезія

вірші-листи

лірико-філософська поема

проза

До скарбниці української лірики 1941 року увійшли поезії П. Тичини, В. Сосюри, М. Рильського, А. Малишка.

Високохудожнім здобутком української прози 1941-1945 рр. став доробок О. Довженка.

109 літераторів тодішнього складу Спілки письменників України в роки війни перебували в діючій армії та партизанських загонах. Із них понад 40 полягли смертю хоробрих, 19 стали героями Радянського Союзу.

Література повоєнних років представлена творчістю Ю. Смолича, І. Ле, І. Багмута, Л. Смілянського, О. Донченка, Ю. Збанацького.
Найвидатнішим явищем української прози в перші повоєнні роки став роман-трилогія О. Гончара «Прапороносці».

ОЛЕКСАНДР ДОВЖЕНКО

Життєвий і творчий шлях

народився 10 вересня 1894 року в селі Сосниця на Чернігівщині в селянській родині.

1914-1917 рр. учителює в Житомирському змішаному вищому початковому училищі

З 1911 по 1914 рр. навчався в Глухівському учительському інституті

1917 р. учителює в Києві, вступає на економічний факультет Комерційного інституту.

1921-1922 рр. працює при українському посольстві у Варшаві, обіймає посаду секретаря консульства у Німеччині

1926-1933 рр. працював на Одеській кінофабриці та Київській студії художніх фільмів

1933. переїздить до Москви, а потім на Далекий Схід

1949-1956 рр. викладав у Всесоюзному Державному інституті кінематографії, ставши професором цього закладу

25 листопада 1956 р. помер у Москві, похований на Новодівичому цвинтарі

О. Довженко належав до літературних організацій «Гарт» та «ВАПЛІТЕ».

Довженко був центром Всесвіту, навкруг якого оберталися інші планети. Він був закоханий у красу й гармонію. Він був мрійник і фантазер. За типом світобачення був романтиком. Його називали «живим акумулятором ідей»

«Слов'янство поки що дало світові в кінематографії одного видатного митця, мислителя й поета – Олександра Довженка»

Чарлі Чаплін

Майстер поетичного кіно

«Ягідка кохання», «Вася-реформатор», «Сумка-дипкур'єра» -1926-1927 рр.

«Звенигора» - 1928, «Арсенал» -1929р., «Земля» -1930 р.

«Аероград» - 1935р., «Щорс» -1939р.

перша кольорова картина «Мічурін», відзнята за його ж п'єсою «Життя в цвіту» - 1949 р.(Державна премія -1949)

фільми «Поема про море» -1958р.; (Ленінська премія,1959); «Повість полум'яних літ» -1961р.; «Зачарована Десна» -1965р.

Ці фільми за сценаріями О.Довженка поставила дружина митця Ю.Солнцева

«Зачарована Десна». Паспорт твору

Жанр:	автобіографічна кіноповість
Тема:	щира сповідь письменника про дитинство, сповнене радощів і смутку, як джерело його духовності й мистецького таланту.

Кіноповість - повість, написана з урахуванням специфіки кіно, із застосуванням кінематографічних прийомів оповіді та монтажу: поділ сюжету на короткі епізоди, нанизування їх один одного, лаконічність авторських пояснень, ліричних відступів, портретів, детальна розробка діалогів тощо

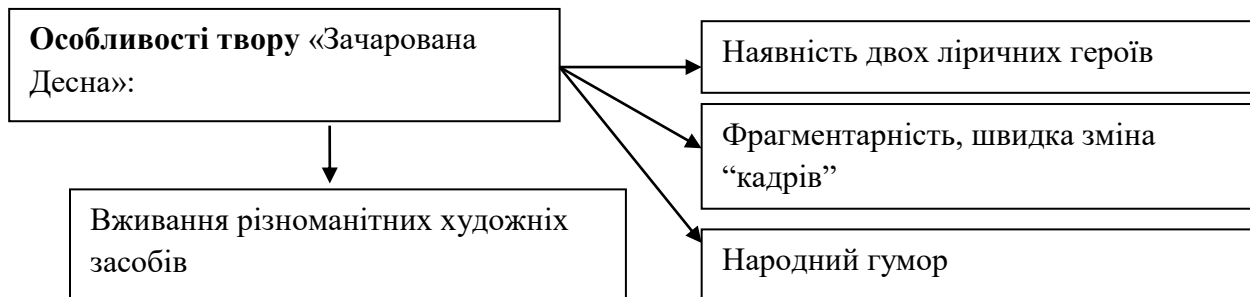
Ідея:	заклик любити життя, цінувати й берегти все те прекрасне, що робить людину духовно багатію і щасливою.
--------------	--

Композиція:	твір умовно можна поділити на новели: «Город», «Хата», «Смерть братів», «Смерть баби», «Повінь», «Сінокіс», «Коні», «До школи» плюс ліричні та публіцистичні відступи.
--------------------	--

Сюжет:	твір не має чіткого сюжету з послідовним розвитком подій — сюжет двоплановий: основна сюжетна лінія — це ніби окремі новели (дитинство Сашка, його враження, сцени захоплення навколишнім світом), другий план — ліричні відступи зрілого майстра слова (філософське осмислення художньої творчості, краси людської праці, природи й людини).
---------------	---

Головні герої

малий Сашко (у новелах)	дід Семен;
Петро Семенович (батько);	прадід Тарас;
Одарка Єрмолаївна (мати);	дядько Самійло.
прабабуся Марусина;	дід Захарко;
брати Сашка: Лаврін, Сергій, Василько й Іван;	учитель Леонтій Опанасенко
Олександр Довженко (в авторських відступах)	

Проблематика:	<ul style="list-style-type: none"> ✓ природа і людина ✓ прекрасне й потворне в житті ✓ життя і смерть ✓ шлях народу та людини до щастя ✓ покликання, сутність людини ✓ роль праці в житті людини ✓ добро і зло
----------------------	---

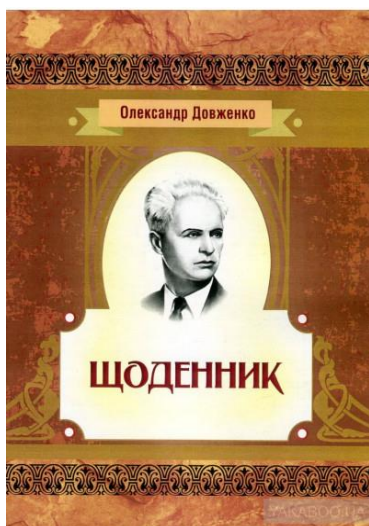
«Щоденник» О.П. Довженка – вражаючий документ трагічної доби

«Щоденник» Довженка – це надзвичайно цікавий зразок публіцистики. Уперше цей унікальний твір під назвою «Із записних книжок воєнних літ» надруковано в 1958 році в журналі «Дніпро», але в скороченому вигляді. У повному зібранні творів його друкували з купюрами.

«Щоденник» складається із чотирьох записних книжок (1941 -1944) та щоденникових записів 1945), має суспільно-політичний характер. Записи Довженко почав робити з 1941, з березня 1942 вони стають регулярними й тривають до останніх днів.

Публіцистичність (від латин. publicus –суспільний) – «заангажованість творів суспільними, політичними, ідеологічними проблемами, використання полемічної тенденційності, емоційного пафосу».

«Щоденник». Паспорт твору

Автор:	невіддільний від народу, тому записів про особисте життя небагато.
Мотиви:	патріотизм, нескореність духу, туга за Україною
Образи:	Україна, війна, жінка
Стиль:	суворо-реалістичний, саркастично-іронічний, романтично-піднесений
Синтез:	розповідь, опис, роздум, діалог, пейзаж, портрет

Проблематика:	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Україна і війна ✓ війна і народ ✓ війна і митець ✓ жінка і війна ✓ життя і смерть ✓ людяність і жорстокість ✓ особиста доля і доля людини
----------------------	---

Тематичні блоки «Щоденника»

ОЛЕСЬ ГОНЧАР
Життєвий і творчий шлях

справжнє ім'я:
Олександр Біличенко;
псевдонім *Олесь Гончар*

1941 – пішов добровольцем на фронт у складі студентського батальйону

народився 3 квітня 1918 року в с.Ломівці, що в передмісті Катеринослава (нині м.Дніпро),у родині робітників

У 1942 році солдат Гончар потрапив у полон до концтабору на Холодній горі в Харкові.

1938 – вступив на філологічний факультет Харківського університету

із 1943 по 1945 у складі мінометної батареї воював на передовій.

1946 – завершив освіту в Дніпропетровському університеті

з 1946 р. О.Гончар мешкав у Києві, навчався в аспірантурі Інституту літератури ім.Т.Г.Шевченка АН України

у 1959 році очолив правління Спілки письменників України

життя письменника обірвалося 14 липня 1995 р.,похований у м. Києві на Байковому кладовищі

Основні твори

новела «Модри Камень» (1946)
трилогія «Прапороносці» (1948)
роман «Людина і зброя» (1960)
роман «Тронка» (1963)
роман «Собор» (1968)
роман «Циклон» (1970)
роман «Берег любові» (1976)
роман «Твоя зоря» (1980)
публіцистична книга «Чим живемо» (1991)

«Модри Камень». Паспорт твору

Жанр:	новела
Тема:	спогади руського (тут у значенні українського) вояка-партизана про зустріч з дівчиною Терезою у словацьких горах.
Ідея:	возвеличення світлого почуття кохання, яке зароджувалось між українським бійцем і словацькою дівчиною

Головна думка:	утвердження сили любові та життя
-----------------------	----------------------------------

Проблематика:	<ul style="list-style-type: none"> ✓ війна як руйнівник життя; ✓ подвиг солдатів-партизанів; ✓ прості людські почуття у воєнний час; ✓ закоханість як ознака життя в людських серцях; ✓ любов до рідного дому, рідної землі; ✓ кохання як вічне почуття.
----------------------	--

Новела «Модри Камень» (уперше опублікована у дніпропетровській обласній газеті «Зоря» 23 червня 1946 року) – фреска про любов, яка не знає кордонів і єднає закохані серця всупереч війнам, заборонам. Чисте кохання дівчини-словачки й українця-визволителя закликала до порозуміння між народами.

УКРАЇНСЬКЕ ШІСТДЕСЯТНИЦТВО

Шістдесятники, або шестидесятники, — назва нового покоління радянської та української національної інтелігенції, що ввійшла у культуру (мистецтво, літературу тощо) та політику в СРСР в другій половині 1950-х — у період тимчасового послаблення комуністично-більшовицького тоталітаризму та хрущовської «відлиги» (десталінізації та деякої лібералізації) і найповніше себе творчо виявила на початку та в середині 1960-х років (звідси й назва).

Поети: Василь Симоненко, Микола Вінграновський, Ліна Костенко, Василь Стус, Борис Олійник, Дмитро Павличко, Іван Драч.

Прозаїки: Григір Тютюнник, Євген Гуцало, Валерій Шевчук.

Малярі та графіки: Опанас Заливаха, Алла Горська, Галина Севрук.

Кіномитці й театральні діячі: Сергій Параджанов, Юрій Ілленко, Лесь Танюк, Леонід Осика.

Публіцисти, критики й правозахисники: В'ячеслав Чорновіл, Левко Лук'яненко, Олекса Тихий, Іван Світличний, Іван Дзюба, Євген Сверстюк, Михайлина Коцюбинська й інші.

Світоглядні засади шістдесятництва

визнання свободи в усіх її виявах: свобода совісті, свобода мислення, свобода нації

патріотизм, що виявляється в національній самосвідомості, любові до Батьківщини, збереженні історичної пам'яті

культ особистості: кожна пересічна людина-трудівник є неповторною, унікальною

ідеї антропо-центризму, згідно з яким людина – центр Всесвіту

Характерні риси шістдесятництва:

критика інакшістю, тобто заперечення соцреалізму власною творчістю

відстоювання свободи митця, естетична незалежність, самотність

витончений інтелектуалізм, естетизм

єдність традицій і новаторства

Молоде покоління прагло до оновлення не лише мистецького, а й усього суспільного життя. Але влада, вбачаючи в шістдесятниках зародки опозиційності, відповіла на творчий порив молоді двома хвилями арештів – у 1965 і 1972 роках. Через це в середовищі шістдесятників відбувся розкол.

Перші сформували **офіційне шістдесятництво** (І. Драч, Б. Олійник, Д. Павличко та ін.). Вони мали змогу активно друкуватися, але натомість змушені були йти на певний компроміс із владою.

Такі, як В. Стус, І. Калинець, І. Світличний, Є. Сверстюк – сформували **дисидентський рух**. Не бажаючи пристосовуватися до влади, дисиденти зазнали з її боку масових арештів і ув'язнень.

Треті ж, взагалі, вдалися до **«внутрішньої еміграції»** - зайняли аполітичну позицію, яка коштувала їм довгих років мовчання, писання «у шухляду» (Ліна Костенко, В. Шевчук).

Дисидент – політичний інакодумець; людина, чий політичні погляди суттєво відрізняються від офіційної політики.

ВАСИЛЬ СИМОНЕНКО

Життєвий і творчий шлях

8 січня 1935 народився в с Біївці Лубенського р-ну на Полтавщині. Ріс без батька, мати працювала в колгоспі.

1942—1952 навчався у Біївській початковій школі (1942—1946), середню школу закінчив в Тарандинцях (1947—1952).

1952 вступив на факультет журналістики Київського університету імені Т. Шевченка. Брав участь у літературній студії імені Василя Чумака (СІЧ).

1957 закінчив факультет журналістики Київського університету.

1957—1960 працював у газеті «Черкаська правда».

1960—1963 у газеті «Молодь Черкащини», власним кореспондентом «Робітничої газети», а також займався літературною творчістю. 1962 Василь Симоненко став членом СПУ, Псевдоніми Симоненка — В. Щербань, С. Василенко, Симон.

у середині 1962 поета жорстоко побили працівники міліції

13 грудня 1963 поет помер (за офіційною версією, від раку), похований у Черкасах.

Твори Василя Симоненка

перша **збірка** «Тиша і грім» (1962)

казки «Цар Плаксій і Лоскотон», «Подорож у країну Навпаки»

посмертні поетичні збірки «Земне тяжіння» (1964), «Поезії» (1966), «Лебеді материнства» (1981), «Поезії» (1985)

збірка новел «Вино з троянд»

щоденник «Окрайці думок»

«Задивляюсь у твої зіниці...». Паспорт твору

Тема: показ щирих синівських почуттів поета до своєї Батьківщини

Вид лірики: громадянська

Провідний мотив: поет звиряється у любові до України, закликає земляків любити рідну землю, дбати про її майбутнє.

Вірш написано у формі монологу ліричного героя. Логіка зображення, естетична цілісність, світоглядна позиція поета, чітка орієнтація на читача зумовлюють побудову твору. Монолог ліричного героя відтворює патріотизм цілого покоління. Твір сповнений почуттів, експресії, які передають різноманітні тропи та фігури.

«Я...» Літературний паспорт твору

Тема: сповідь ліричного героя про своє власне «я», протест проти диктатури

Ідея: уславлення неповторності кожної людської особистості та засудження авторитарності

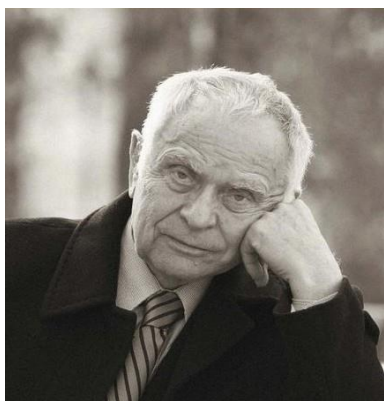
Вид лірики: громадянська

Провідний мотив: самоствердження людини у складному сучасному світі, її самодостатність, самоцінність і неповторність

Вірш є своєрідним маніфестом тогочасного молодого покоління. У першій строфі зрозуміло, що йдеться про представника влади, яка прагнула бачити людей однорідною «сірою масою». Тому будь-яке інакомислення завжди жорстко придушувалося. Ліричний герой є серед тих особистостей, які протистоять авторитарній машині. І його, як інших однодумців, не залякати, адже ліричний герой усвідомлює, що людина не є бездумним «гвинтиком» владної машини, бо вона – це цілий світ, неповторна особистість: «ми — це не безліч стандартних "я", а безліч всесвітів різних». В останній строфі ліричний герой підказує, що саме «всесвіти різні» утворюють народ у вселюдській сім'ї. Він переконаний, що відкриття самоцінності своєї душі і гідності ведуть людину до відкриття самоцінності нації й національної гідності. Тому закликає навчитися поважати себе, адже «тільки тих поважають мільйони, хто поважає мільйони «я».

ДМИТРО ПАВЛИЧКО

Життєвий і творчий шлях

після 1989 року - активний політичний діяч демократичного спрямування – один з організаторів Народного руху України за перебудову, Демократичної партії України, перший керівник Товариства української мови імені Тараса Шевченка.

народився 28 вересня 1929 в с.Стопчатові на Івано-Франківщині в багатодітній селянській родині.

у 1953 р. закінчив філологічний факультет Львівського університету.

завідував відділом поезії редакції журналу «Жовтень» (нині — «Дзвін»), після переїзду до Києва працював у секретаріаті СПУ. Протягом 1971-1978 рр. Д. Павличко редагував журнал «Всесвіт».

депутат Верховної ради з 1990-го року до 2006.

початкову освіту здобув у польській школі в Яблуніві, продовжив навчання в Коломийській гімназії, а далі — в Яблунівській середній школі.

з осені 1945 р. по літо 1946 р. був ув'язнений за сфабрикованою справою щодо звинувачення у належності до УПА.

у 1990-ті роки – посол України у Польщі та Словаччині. Державний службовець 1-го рангу (1994).

2002 р. - почесний професор НаУКМА.

Творча спадщина

«Любов і ненависть» (1953) - книга віршів

«Моя земля»(1955)

«Чорна нитка» (1958)

«Правда кличе» (1958)

збірка «Гранослов» (1968)

«Сонети подільської осені»(1973)

«Таємниця твого обличчя» (1974)

«Спіраль» (1984)

«Поеми й притчі» (1986)

«Покаянні псалми» (1994)

«Світовий сонет» (1983). - антологія перекладів

Літературно-критичні праці зібрані в книжках «Магістралями слова» (1978), «Над глибинами» (1984), «Біля мужнього слова» (1988).

«Два кольори». Паспорт твору

Вид лірики:	інтимна
Жанр твору:	пісня
Тема:	роздуми про долю людини, про те, що для неї найдорожче, це вияв любові до рідної матері, яка своїми руками вишила синові сорочку червоними і чорними нитками, що стала ліричному герою й оберегом на все життя, і нагадуванням про домівку.
Ідея:	заклик не забувати про своє коріння, про батьків, про те, що є основою життя.

Головний образ твору — ліричний герой, який за ментальністю, за вихованням українець. Адже, коли «малим збирався навесні піти у шлях незнаними шляхами», у подарунок від матері отримав сорочку, вишиту «червоними і чорними нитками», — традиційний символ побажання доброї долі.

Пісня «Два кольори» написана 29 лютого 1964 року, разом з композитором Олександром Білашем. Першим професійним виконавцем пісні став Анатолій Мокренко, який заспівав її на художній раді на Українському радіо.

7 жовтня 1964 р. світ почув «Два кольори» на радіо у чудовому виконанні Дмитра Гнатюка.

«Я стужився, мила, за тобою...» Паспорт твору

Вид лірики:	інтимна лірика з елементами пейзажної
Тема:	піднесено-трагічна історія кохання
Провідний мотив:	туга нещасливого кохання, що спонукає до творення краси,

Система образів вірша будується на основі фольклорного паралелізму: герой і героїня - явір і яворина. Символ «скрипка» остаточно розкриває мотив твору: скрипка — це краса тужливої мелодії, краса рукотворна, уможливлена людською творчістю, чий ширше — просто краса душі людини, але саме краса, народжена, вигранена шляхетним почуттям кохання, хай навіть, нещасливого.

ІВАН ДРАЧ

Життєвий і творчий шлях

народився 17 жовтня 1936 в селі Теліжинці на Київщині в родині робітника радгоспу. Після закінчення Тетіївської середньої школи викладав російську мову й літературу в семирічці села Дзвіняче Тетіївського району.

1955–1958 служба в армії.
1958 вступив на філологічний факультет Київського університету.

1961 перейшов на заочний відділ і став працювати в редакції газети «Літературна Україна».

закінчив Вищі сценарні курси в Москві. Тоді ж написав перші вірші, деякі з них були критичними по відношенню до радянської влади.

працював у газетах «Літературна Україна» і «Батьківщина», а також на кіностудії ім. О. П. Довженка. Після початку Перебудови відновив контакти в дисидентських колах.

весною 1990 обраний депутатом Верховної Ради України від Артемівського (№ 259) виборчого округу.
1992 був співголовою НРУ разом з В'ячеславом Чорноволом і Михайлом Горинем.
1998-2002 народний депутат України 3-го скликання.

19 червня 2018 помер у лікарні після важкої хвороби легенів.

Державні нагороди

1976 рік Державна премія УРСР ім. Т. Г. Шевченка за збірку віршів «Корінь і крона»

1983 рік Державна премія СРСР з літератури за збірку віршів російською мовою

1983 рік Державна премія УРСР ім. Т. Г. Шевченка

1996 — орден князя Ярослава Мудрого V ступеня

2001 — орден князя Ярослава Мудрого IV ступеня

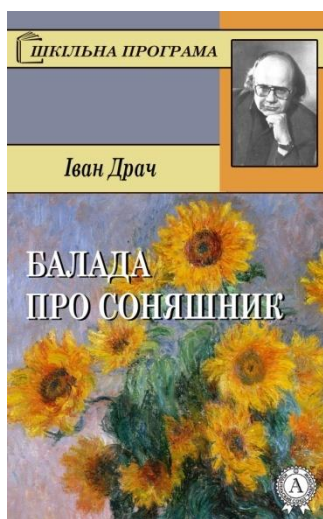
19 серпня 2006 — звання Герой України з врученням ордена Держави

17 жовтня 2011 орден князя Ярослава Мудрого III ст.

Літературна творчість

1962 «Соняшник»	1978 «Сонячний фенікс», «Сонце і слово».
1965 «Протуберанці серця»	1980 «Січнева балада 1924 року»,
1967 «Балади буднів», «Поезії».	1981 «Шабля і хустина»
1972 «До джерел».	1982 «Драматичні поеми», «Київський оберіг».
1974 «Корінь і крона».	1985 «Теліжинці».
1977 «Дума про вчителя».	1988 «Храм сонця»

«Балада про соняшник». Паспорт твору

Вид лірики:	філософська.
Тема:	народження людини-творця, людини-поета.
Жанр:	балада
<p>поет реформував жанр балади:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ відкинув співчутливо-сумне звучання, трагічність ✓ вилучив похмурий колорит ✓ не використав легендарно-історичних і героїчних мотивів ✓ зберіг ліро-епічну форму, напружений сюжет, прийом метаморфози (перетворення хлопця на соняшник) 	

Ідея:	поет повинен прагнути високості в поезії, укорінюючись при цьому в рідному ґрунті, у національній творчості; тільки той творець може відкрити сонце поезії, хто, поглянувши на це сонце, навіки ним захоплюється.
--------------	---

Образи:	<p>олюдненої природи: соняшник (майбутній митець), сонце (поезія, джерело натхнення);</p> <p>природи: груші-гнилиці, горобці;</p> <p>предметів і явищ: велосипед, млин.</p> <p>Образи в поезії неоднопланові: метафоричні поєднані з реальними. В образі соняшника вбачається людина, яка відкриває для себе джерело поетичної творчості — сонце.</p>
----------------	---

МИКОЛА ВІНГРАНОВСЬКИЙ

Життєвий і творчий шлях

народився 7 листопада 1937 р. в м. Первомайську Миколаївської області.

у 1955 р. Микола вступив до Київського інституту театрального мистецтва ім. І. Карпенка-Карого

з 1960 р. працює режисером Київської кіностудії ім. Довженка, де дуже скоро став знаним актором та режисером.

помер 26 травня 2004 р. Похований у м. Києві на Байковому кладовищі.

на особисте запрошення видатного кінорежисера й письменника О.Довженка ВІНГРАНОВСЬКИЙ вступив до Всесоюзного державного інституту кінематографії у Москві, який закінчив у 1960 р.

у фільмі Ю.Солнцевої за сценарієм О.Довженка «Повість полум'яних літ» зіграв головну роль, за яку в 1961 р. на Каннському кінофестивалі був нагороджений золотою медаллю.

від 1989 по 1993 рік обіймав посаду голови українського відділення ПЕН-клубу.

лауреат Державної премії України імені Т.Г.Шевченка, літературної премії «Благовіст», Міжнародної премії Фундації Антоновичів.

Творча спадщина

«Атомні прелюди» (1962)

«Сто поезій» (1967)

«Поезії» (1971)

«На срібнім березі» (1978)

«Цю жінку я люблю» (1990)

«З обійманих тобою днів» (1993)

«Любов, не прощай!» (1997)

Про кохання М. ВІНГРАНОВСЬКИЙ писав завжди, а своєрідна антологія інтимної лірики письменника 1990 року «Цю жінку я люблю», до якої ввійшли твори більш як тридцятилітнього відрізка творчості, безсумнівно, одна з найкращих в українському письменстві книжок про Любов.

«У синьому небі я висіяв ліс». Паспорт твору

Тема:	вірш-посвята любові ліричного героя
Жанр:	ліричний вірш
Ідея:	відтворити щирі почуття закоханості, які роблять такі речі, що важко навіть уявити. Уособлює, в деякому сенсі, так звані «жертви», «вчинки», які можна зробити через кохання

Поет уявно висіває на небі ліс «із дубів та беріз» і весняні сни коханої дівчини. Небо, хмари, їх мінливість – це багатий матеріал для поета. Той хмарний ліс, ті сни, зливаючись, створюють образ самої дівчини: «Тебе вони являть і так і замруть».

Увесь світ для ліричного героя є теплом і рисами коханої. Це для нього стає опертям, що полегшує ходу, додає впевненості.

Ця поезія є яскравим зразком інтимної і пейзажної лірики. У ній поет відтворює гармонію і музику душі закоханого героя, а пісенні ритми, повтори дещо змінених рядків налаштовують на піднесений пісенний лад.

У цьому вірші Вінграновський вдається до словесного мінімалізму (наприклад, у творі присутній лише один колір – синій). Синім у поета є і море, що зливається з небом, і безмежне почуття ліричного героя, що не поступається величі неба й моря.

ГРИГІР ТЮТЮННИК

Коротко про письменника і його творчість

народився 5 грудня 1931 р. в с. Шилівці Полтавської обл. в селянській родині

у 1937 році було заарештовано батька як ворога народу й заслано до Сибіру

у 1957 році вступив на філологічний факультет Харківського університету

навчався в Зінківському ремісничому училищі, після закінчення якого (1948) працював у Харкові на заводі транспортного машинобудування

у 1963 році перебрався до Києва, працював у редакціях газет

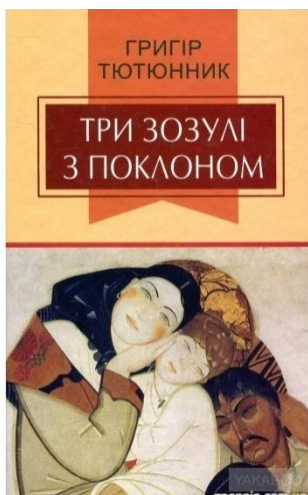
у ніч на 6 березня 1980 року Григор Тютюнник добровільно пішов із життя. Похований у Києві на Байковому кладовищі.

Лауреат літературної премії ім. Лесі Українки в галузі дитячої літератури.
Посмертно відзначений Державною премією ім. Т.Г.Шевченка.
Письменник належав до когорти шістдесятників.

Основні твори

«В сумерки» (1961 р.)
« Дивак» (1963р.)
«Зав'язь» (1964 р.)
« На згарищі» (1964 р.)
повісті «Климко» (1976), «Вогник далеко в степу» (1979р.)
Збірки: «Деревій» 1969р, «Батьківські пороги» 1972, «Крайнебо» 1975, «Коріння» 1976.

Новела «Три зозулі з поклоном». Паспорт твору

Тема:	показ складності людських стосунків через зображення любовного трикутника
Ідея:	звеличення любові, щирості людських взаємин
Жанр:	новела
Присвята:	Любові Всевишній
Новела	– невеликий розповідний твір про незвичайну життєву подію з несподіваним закінченням

Значення назви:

за народною традицією, «три зозулі з поклоном» -це символ самотності. Щоб позбавити мук людину, якій не могли відповісти взаємністю в коханні, через старця чи малу дитину передавали «три зозулі з поклоном». Це традиційна народна формула – прохання забути, не кохати. Зозуля гнізда не мостить, тож людина має зрозуміти: кохання приречене

Новела «Три зозулі з поклоном» чи не найглибше з усіх творів віддзеркалює внутрішній світ Григора Тютюнника, його світобачення. Підсвідомо до її написання він прямував усе своє життя. А поштовхом стала незначна подія: у 1976 р. до Ірпінського будинку творчості завітав сліпий бандурист, який виконував народні пісні. Особливо вразила письменника «Летіла зозуля через мою хату...», де йшлося про нещасливе кохання та вічне, непереборне ніким і нічим страждання людини. Ще не стихли звуки бандури, як Григир схопився з місця й побіг у свою кімнату. Так народилася новела «Три зозулі з поклоном» — одна з найчарівніших перлин української літератури ХХ ст. Безперечно, в її основі автобіографічні моменти. Образ Михайла асоціюється з батьком письменника, свого часу також репресованого. Навіть ім'я не змінено, хоча про самі репресії в новелі не йдеться: в 70-х рр. ці події замовчувалися, були забороненою темою. А образ оповідача, хлопця-студента, нагадує самого автора.

Проблематика:	<ul style="list-style-type: none"> ✓ проблема любові до ближнього, всепрощення; ✓ сили високого кохання, ✓ моральних чеснот(шляхетності, порядності, поваги) ✓ людини і влади; ✓ спорідненості людських душ.
----------------------	--

Персонажі:	оповідач(студент, який приїхав у село до матері), його мати Софія, батько Михайло, Марфа Яркова(жінка, закохана в Михайла, але заміжня за іншим),Карпо Ярковий (чоловік Марфи), поштар дядько Левко(дозволяє Марфі потримати в руках листи, які пише Михайло до Софії із Сибіру).
-------------------	---

Художня деталь – подробиця пейзажу, інтер'єру, портрета або психологічної характеристики персонажа, виділена автором із метою підкреслення її особливого виражального значення. Художня деталь несе значне смислове й ідейно-емоційне навантаження у творі.

У новелі «Три зозулі з поклоном» є такі портретні деталі Марфи, як *ворушить губами*(тобто говорить боязко, невпевнено, ніби хоче щось приховати від студента-оповідача, а приховувати, як з'ясувалося , є що: *сиве волосся*, що колись сяяло золотом (хоча Марфа ще молода, а зміна барви волосся не може приховати страждань і горя, які довелося їй пережити).

ЛІНА КОСТЕНКО

Життєвий і творчий шлях

з-поміж українських поетів другої половини ХХ століття постать Ліни Костенко найпомітніша. Активна учасниця руху шістдесятників, вона завжди виважувала високе й відповідальне покликання митця на терезах сумління і ніколи не зраджувала своїх переконань. Відновлюючи ідеї митців Розстріляного Відродження, письменниця наснажувала читачів любов'ю до України, до рідної історії, національної культури

у 1936 р. переїхала з родиною до Києва. По закінченні середньої школи вступила до Київського педагогічного інституту

1956 р. закінчила Літературний інститут у Москві

народилася 19 березня 1930р.в м. Ржищеві Київської області в сім'ї вчителів

коли в 1965 році розпочалися арешти інтелігенції, Ліна Костенко підписувала листи протесту

підтримувала переслідуваних радянською владою митців

1961р. поетеса зазнала критики за «аполітичність»

тривалий час не мала змоги публікувати свої твори

живе й працює в Києві

Провідні риси творчості письменниці

філософічність
вишукана традиційність
пошуки сенсу буття, логіки світобудови
висока культура поетичного вислову
інтелектуальність
«заряд актуальної публіцистичності».

Творча спадщина

збірки поезій: «Проміння землі», «Вітрила», «Мандрівки серця»
«Над берегами вічної ріки», «Неповторність», «Сад нетанучих скульптур», «Бвзиновий цар».
роман у віршах «Маруся Чурай»
поема «Берестечко»
роман «Записки українського самашедшого»

Нагороди Ліни Костенко

Лауреат премії Антоновичів	Лауреат премії Франческо Петрарки (Італія)	Лауреат Міжнародної літературно-мистецької премії ім. О.Теліги	за роман у віршах «Маруся Чурай» та збірку «Неповторність» удостоєна Державної премії імені Т.Шевченка
----------------------------	--	--	--

Лірика Ліни Костенко

у поетичній творчості Л.Костенко переважають ознаки декількох стильових течій модернізму – елементи неокласицизму, неоромантизму, імпресіонізму.

«Таке поєднання породжує, з одного боку, надзвичайно широкі, сповідальну емоційність, ліризм; дивовижну звукову організацію, мелодику творів; громадянсько-публіцистичний пафос, прагнення пробудити байдужі душі, достукатися до їхнього сумління й розуму; а з іншого – інтелектуалізм, філософську заглибленість у таїну буття; відстороненість від буденної метушні; увагу до досвіду історії, до здобутків світової культури; самодисципліну й силу духу; афористичність вислову; відточену, вишукану, переважно традиційну форму творів; точність життєвих деталей у ліричних текстах.

В.Пахаренко

«Страшні слова, коли вони мовчать». Паспорт твору

Жанр:	ліричний вірш, вірш-медитація
--------------	-------------------------------

Медитація - жанр ліричної поезії, у якій автор розмірковує над важливими загально-людськими проблемами, робить філософські узагальнення.

Провідний мотив:	роздуми про суть мистецтва, роль слова в житті людини, зокрема митця
-------------------------	--

Ідея:	утвердження думки про складність місії митця, адже поезією може називатися лише неповторне
--------------	--

вірш входить до збірки «Неповторність». Це одна з найяскравіших поетичних збірок, що репрезентують світогляд Ліни Костенко. Поезія «Страшні слова, коли вони мовчать» стала завершальним акордом книжки. У творі наголошено на великій відповідальності митця за сказане слово. Слово поетеса підносить на високий духовний і художній рівень.

Афористичність твору.

Поезія – це завжди неповторність,
Якийсь безсмертний дотик до душі.

Творчість Ліни Костенко унікальна, вона не вписується, як тепер кажуть, «у формат доби», через що неминуче перебуває у конфлікті з тими, хто не розуміє правдивого мистецького покликання – бути поетом.

«Хай буде легко. Дотиком пера». Паспорт твору

Жанр:	етюд
--------------	------

Вид лірики:	поєднання інтимної лірики з пейзажною
--------------------	---------------------------------------

Провідний мотив:	теплий спогад про колишнє кохання
-------------------------	-----------------------------------

Ідея:	дати відчуття людині, що їй потрібне інколи не лише солодке, а й гірке, не лише світле, а й темне, щоб більше поцінувати те добре, світле, що є.
--------------	--

На вірш Ліни Костенко «Хай буде легко. Дотиком пера...» Софі Фрейзер, українська співачка зі Львова, яка живе у Флориді, записала пісню. Співачка ділиться: «Працюю над популяризацією української культури та пісні тут, у Сполучених Штатах. Усім українцям, усім шанувальникам творчості видатної Ліни Костенко дарую пісню-романс на її слова та мою музику, яка перенесе вас у світ тонкого відчуття життя й кохання».

Емоційним багатством відзначається й інтимна лірика Ліни Костенко, пронизана мотивом любові як прекрасної стихії ніжності й осяяння душі. Голосом найщиріших людських почуттів веде розмову письменниця, складаючи поетичну хвалу жінці й розповідаючи про найінтимніше і найпотаємніше – кохання .

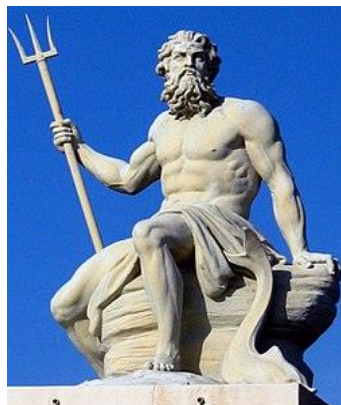
«Недумано, негадано». Паспорт твору

Вид лірики:	інтимна
Тема:	зображення ліричної героїні в кульмінаційний момент любові, коли вона, сп'яніла від щастя, шукає прихистку у вечоровому лісі і дає вихід емоціям
Жанр:	ліричний вірш
Ідея:	оспівування всепоглинаючого, всеохоплюючого почуття кохання; утвердження думки про те, що світ прекрасний, якщо в ньому панує любов

«Недумано, негадано...» — вірш-освідчення в коханні. Почуття ліричної героїні глибокі аж «до стогону, до сліз», їй хочеться ввібрати кожен промінець, що випромінює коханий: «Ловлю твоє проміння крізь музику беріз». Задушевність змальованої картини підтримується романтичним пейзажем на початку твору.

слова вірша покладені на музику й стали прекрасним романсом. Композитор – лікарка, виконавиця сучасних та старовинних українських романсів, пісень, подруга Ліни Василівни Ольга Богомолець.

«По сей день Посейдон посідає свій трон». Паспорт твору

вірш «По сей день Посейдон посідає свій трон...» відсилає читача до світу героїв античної міфології: Посейдона, Фавна, Амура, Юнони, Пегаса. Посейдон – брат Зевса, володар світових вод, океану, головний бог моря й мореплавства. Його зображували подібним до Зевса – кремезним чоловіком з тризубом у руці. Саме таким змальовує його й поетеса.

Жанр:	ліричний вірш
--------------	---------------

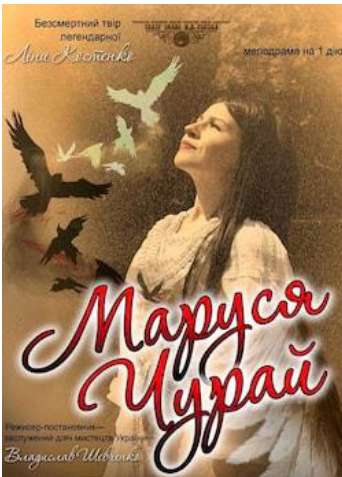
Вид	філософська
------------	-------------

Тема:	єднання людини зі світом рукотворної краси (античним мистецтвом) і природою.
--------------	--

Ідея:	пошуки ліричним героєм справжнього, а не оманливого щастя; утвердження думки про те, що важливо зберегти довкілля чистим і красивим, насолоджуватися естетикою живого, справжнього, протистояти дрібному й бачити величне.
--------------	--

вірш написано під впливом вражень від перебування на Сицилії. Цей острів у Середземному морі — «густий концентрат античності», тому для втілення художньої ідеї авторка використовує образи давньогрецької міфології; поезія входить до збірки «Річка Геракліта» (2011).

Роман «Маруся Чурай». Паспорт твору

Жанр:	історичний роман у віршах
Тема:	доля легендарної піснярки Марусі Чурай; життя і боротьба українського народу в XVII столітті.
Ідея:	утвердження думки про незнищенність українського народу; несхитна віра в його духовну силу й могутність.

Роман у віршах – твір, якому притаманне поєднання епічної розповіді з ліризмом, віршована форма.

Персонажі:	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Маруся Чурай (Марія Гордіївна Чурай) ✓ Гриць Бобренко ✓ Галя Вишняківна ✓ Іван Іскра ✓ Мартин Пушкар ✓ Яким Шибиліст ✓ Марусина мати Ганна Чураїха ✓ мати Гриця Бобренчиха ✓ Богдан Хмельницький ✓ мандрівний дяк
-------------------	--

Образ Марусі Чурай як митця свого часу органічно сплітається з образом України. Україна зображена у творі зруйнованою (розділ «Проща»), але стійкою та готовою до боротьби.

Проблематика:	<ul style="list-style-type: none"> ✓ любові й зради; ✓ шляхетності, патріотизму і пристосуванства; ✓ митця і суспільства; ✓ боротьби народу за свою державність; ✓ служіння особистості народу; ✓ батьків і дітей; ✓ трагедії особистості і митця
----------------------	--

Композиція:	роман складається з дев'яти різних за обсягом розділів: розділ I – «Якби знайшлась неопалима книга»; розділ II – «Полтавський полк виходить на зорі»; розділ III – «Сповідь» ; розділ IV – «Гінець до гетьмана»; розділ V – «Страта»; розділ VI – «Проща»; розділ VII – «Дідова Балка»; розділ VIII – «Облога Полтави»; розділ IX – «Весна, і смерть, і світле воскресіння».
--------------------	---

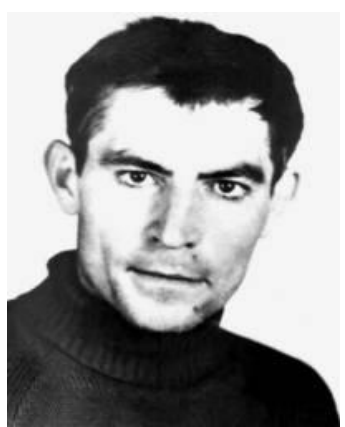
Сюжет:	Твір має дві сюжетні лінії.
---------------	-----------------------------

<p>Особиста сюжетна лінія: трагічне кохання Марусі. Зав'язка – зародження кохання між Грицем і Марусею; Розвиток дії – Маруся чекає Гриця з походу;зрада Гриця (сватання до Галі), його смерть від отрути,суд над Марусею. Кульмінація – засудження Марусі до страти і її помилування наказом Богдана Хмельницького; Розв'язка – хвора та зневірена Маруся прощається з життям, але її пісні лишаються жити.</p>	<p>Історична сюжетна лінія: визвольна боротьба українського народу на чолі з Б.Хмельницьким проти польської шляхти Зав'язка – під час суду над Марусею до полтавського полковника Пушкаря прибуває гінець із проханням про допомогу Хмельницькому під Білою Церквою; Розвиток дії – полтавський полк виходить у похід; Кульмінація – облога Полтави; Розв'язка – звільнення від облоги, початок нового походу.</p>
---	---

Виховим у творчості Ліни Костенко став історичний роман у віршах «Маруся Чурай». Твір написано в роки вимушеного мовчання поетеси, надрукувати його вдалося тільки 1979 р.

ВАСИЛЬ СТУС

Життєвий і творчий шлях

Василь Стус жив, творив і загинув, щоб український народ мав те, на що заслуговує – свободу , незалежність, право на рідну мову, історичну пам'ять, самобутню культуру.

народився 6 січня 1938 р.
в селі Рахнівка на
Вінниччині в селянській
сім'ї

навчався в середній школі, яку
закінчив зі срібною медаллю.

сім'я перебралася в
м.Сталіно (нині Донецьк)

у 1954 р. вступив на історико-
літературний факультет
педагогічного інституту .У
студентські роки був членом
літературного об'єднання
«Обрій». Працював учителем
на Кіровоградщині, на
Донбасі.

у 1965 р. під час прем'єри
фільму С.Параджанова
«Тіні забутих предків» у
кінотеатрі «Україна»
публічно виступив проти
арештів української
інтелігенції. За участь у
протестній акції його
відраховували з аспірантури.

у 1963 р. вступив до
аспірантури Інституту
літератури ім.
Т.Шевченка.

у 1972 році заарештовано й засуджено до п'яти років
позбавлення волі та трьох років заслання(концтабори
Мордовії, заслання до Магаданської обл.(Росія)).

у 1980р. поета знову заарештували й засудили до десяти років концтаборів та п'яти років заслання. Відбув ув'язнення в концтаборі селища Кучино Пермського краю(Росія).

помер у 1985 р. Був похований у безіменній могилі №9 поблизу концтабору в с. Копальна Пермської області.

у 1989 р. поета перепоховали в Києві на Байковому кладовищі поруч із Ю.Тихим і Ю. Литвиновим

Василь Стус відомий в українській літературі як поет-дисидент. Дисидентами в 60-70-х роках ХХ століття в СРСР називали людей, які відкрито висловлювали погляди, що відрізнялися від панівної в державі ідеології. Вони зазнавали переслідувань від радянської влади.

Долю Василя Стуса можна порівняти з життєвим шляхом Тараса Шевченка:

- ✓ активна громадянська позиція ;
- ✓ поневір'яння на чужині (заслання);
- ✓ прожив 47 років.

Творча спадщина

«Зимові дерева»

«Дорога до болю» - 1990 рік

«Під тягарем хреста» -1991 рік

«Вікна в позапростір» -1992 рік

«Палімпсести»

Збірки «Палімпсести», «Дорога болю» вийшли посмертно 1986 р. За життя поета на батьківщині не вийшла друком жодна збірка. У 1993 р. В.Стуса посмертно відзначено Шевченківською премією за збірку «Дорога болю».

1998 року Василя Стуса посмертно нагороджено орденом Ярослава Мудрого.

26 листопада 2005 року присвоєно звання Героя України.

У вересні 2019 року на екрани кінотеатрів вийшов художній повнометражний фільм Романа Бровка «Заборонений». Це метафорична історія про яскраве життя і загадкову смерть найпотужнішого поета-шістдесятника Героя України – Василя Стуса та його боротьбу із системою. Події фільму розгортаються в 1985 році під час останньої спроби КДБ спокусити поета химерною «свободою».

У поезиці В Стуса переважають елементи неокласицизму, неоромантизму й сюрреалізму.Йому близьке **екзистенційне світобачення.**

Екзистенціалізм (лат. existentia — існування) — напрям у філософії та літературі, що позиціонує й досліджує людину як унікальну духовну істоту, здатну до вибору власної долі. Основним проявом екзистенціалізму є свобода. Письменники прагнуть збагнути справжні причини трагічної невлаштованості людського життя, на перше місце вони висувають категорії абсурду буття, страху, відчаю, самотності, страждання, смерті. В українській літературі екзистенціалізм проявився у творчості В. Підмогильного, І. Багряного, Т. Осьмачки, В. Барки, В. Шевчука, в поезії представників "ню-йоркської групи", в ліриці В. Стуса.

Творчість Василя Стуса – то сама правда в її історичних і трагічних ознаках, живий нерв України, її безталанна доля. Його вірші – це складний філософський світ осмислення дійсності, прагнення розкріпачити людську душу, піднести силу людського духу. Поет належав до покоління шістдесятників – покоління новаторів, що будило національну самосвідомість, безкомпромісно висвітлювало соціальні суперечності.

«Крізь сотні сумнівів я йду до тебе». Паспорт твору

Вид лірики:	філософська
Жанр:	ліричний вірш (декларація митця)
Тема:	показ свідомого вибору ліричним героєм свого життєвого шляху, де панує світло, добро, краса; переконання в тому, що повести його зможе лише правда.
Ідея:	уславлення цілеспрямованості ліричного героя, який у своїх духовно-етичних домаганнях правди долає перешкоди, але не зневіряється і вибирає духовну висоту.
Образи-символи:	душа, щастя, біда, шлях

Поезія «Крізь сотні сумнівів я йду до тебе» є свідченням вибору митця між справжнім і несправжнім існуванням, свідченням його стоїцизму, що полягає в досягненні душевного спокою під час життєвих випробувань.

«Господи, гніву пречистого». Паспорт твору

Вид лірики:	стоїчна, філософська
Стоїцизм (грец. stikos – портик в Афінах, де була школа стоїків) – одна з течій філософії в добу античності. Стоїки ставили мету: досягти душевного спокою, духовної незворушності, бути мужніми і стійкими під час життєвих випробувань.	
Жанр:	медитація, вірш-молитва, звернення до Бога.

Тема:	показ високої жертовності, прикладу боротьби за людську гідність і сили людського духу.
--------------	---

Ідея:	утвердження стоїцизму, непорушності принципів задля збереження моральної чистоти й повноцінності.
--------------	---

Вірш «Господи, гніву пречистого...» не має назви, епіграфа, присвяти тощо, які його супроводили. Проте він починається безпосереднім молитовним звертанням-закликом ліричного героя до Бога.

У цьому вірші звучить мотив високої жертовності. Ліричний герой свідомо віддає себе в офіру заради ідеї, заради виконання людського обов'язку.

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ СУЧАСНОГО ЛІТЕРАТУРНОГО ПРОЦЕСУ

Література – це своєрідне дзеркало, в якому відображається життя окремої людини й суспільства загалом.

Сучасна українська література – це творчість українських письменників сьогодення; найвагоміші здобутки поезії, прози, драматургії за останні два-три десятиліття, тобто хронологічно це 80-90-ті роки ХХ ст. – перше десятиліття ХХІ ст..

Літературні угруповання і об'єднання 80-90-х рр..ХХ ст..

«**Нова література**» Володимир Цибулько, Євген Пашковський

«**Бу –Ба –Бу**» («*Бурлеск, Балаган, Буфонада*») Юрій Андрухович, Олександр Ірванець, Віктор Неборак

«**Нова дегенерація**» Іван Андрусак, Степан Процюк, Іван Ципердюк

«**Західний вітер**» Василь Махно, Віталій Гайда (Тернопіль)

«**ЛуГоСад**» Іван Лучук, Назар Гончар, Роман Садловський (Львів)

«**Пропала грамота**» Юрко Позаяк, Семен Либонь, Віктор Недоступ (Київ).

«**Червона фіра**» Сергій Жадан, Ростислав Мельників, Ігор Пилипчук (Харків)

Своєрідною опозицією до Спілки письменників України стала створена у 1997 році АУП — Асоціація українських письменників. 118 її учасників проголосили своїми критеріями фаховість, подолання колоніального синдрому в українській літературі, відкритість світовим світоглядним та стильовим надбанням ХХ ст.

Літературний процес кінця ХІХ – початку ХХ століття

доба модернізму

(кінець ХІХ -70 – ті роки ХХ століття)

доба постмодернізму

(80 – ті рр.. ХХ – початок ХХІ століття)

ПОСТМОДЕРНІЗМ. ЙОГО РИСИ.

Постмодернізм (лат. post — за, після, далі; франц. moderne — сучасний, новітній) як літературна течія виник у США та Європі в останню третину ХХ ст., прийшов на зміну модернізму, сформувався у постіндустріальну добу в атмосфері руйнування світоглядно-філософських, політичних, економічних систем і втраченої цілісності світу.

Визначальні риси постмодернізму

- культ незалежної особистості
- потяг до архаїки, міфу, колективного позасвідомого;
- прагнення поєднати, взаємодоповнити істини (часом полярно протилежні) багатьох людей, націй, культур, релігій, філософій;
- бачення повсякденного реального життя як театру абсурду, апокаліптичного карнавалу; використання підкреслено ігрового стилю, щоб акцентувати на ненормальності, несправжності, протиприродності панівного в реальності способу життя;
- зумисне химерне переплетення різних стилів оповіді (високий класицистичний і сентиментальний чи грубо натуралістичний і казковий та ін.);
- у художній стиль нерідко вплітаються науковий, публіцистичний, діловий стилі); суміш багатьох традиційних жанрових різновидів;
- сюжети творів — це легко замасковані алюзії (натяки) на відомі сюжети літератури попередніх епох; запозичення, перегуки спостерігаються не лише на сюжетно-композиційному, а й на образному, мовному рівнях;
- як правило, у постмодерністському творі наявний образ оповідача; іронічність та пародійність.

Жанри

Поезія

І.Римарук «Обнови»,
Ю.Андрухович «Астролог»
О.Забужко «Рядок з автобіографії»
О.Ірванець «До французького шансоньє»
С.Жадан «Музика, очерет...»

Проза. Есеїстика

Г.Пагутяк «Потрапити в сад»
В.Діброва «Андріївський узвіз»
Я.Мельник «Далекий простір»

На вістрі популярності в українській культурі перебувають музиканти гуртів «Плач Єремії», «Океан Ельзи», «Друга ріка», «Мертвий півень», телевізійники, які створюють шоу.

Ідеальний письменник-постмодерніст повинен зацікавити й захопити певне коло публіки «ширше за коло професійних служителів високого мистецтва... Ідеальний твір постмодернізму мусить опинитися над боєм реалізму з ірреалізмом, формалізму зі «змістовізмом», «чистого мистецтва» - із заангажованим, літератури елітарної – з масовою.» (Джон Барт).

ЛІТЕРАТУРА

1. Авраменко О. Українська література: підруч. для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти/ О. Авраменко. – К. : Грамота, 2019. – 256 с.
2. Бандура О. Дидактичні матеріали з теорії літератури / О. Бандура. – К.: Рад. школа, 1991.
3. Бернадська Н. Українська література / Н. Бернадська, С. Задорожна. – К.: Феміна, 1995.
4. Гоян, Я. Собор української душі: літ. портрет О. Гончара / Я. Гоян. - К. : Веселка, 2008. - 62 с.
5. Демчук О. Нестандартні уроки з української літератури в 9–11 класах / О. Демчук. – Тернопіль, 2000.
6. Жулинський М. Традиція і проблема ідейно-естетичних пошуків в українській літературі ХХ століття // Записки наук. товариства імені Т. Шевченка. Праці філолог. секції. – Львів, 1992. — С.141-153.
7. Історія української літератури ХХ - поч. ХХІ ст. навч. посіб. : у 3 т.. - Київ : 2017. - 544 с.
8. Ключек, Г. Д. Романи Івана Багряного "Тигролови" і "Сад Гетсиманський": навч. посіб. / Г. Д. Ключек; ред. : В. Бондар. - Кіровоград : Степова Еллада, 1998. - 77 с.
9. Мелехова О. Вивчення теорії літератури в школі: посіб. для вчителів / О. Мелехова. – Х.: Гриф, 1999.
10. Мовчан, Р. У пошуках архітвору (З історії української літератури ХХ століття) / Р. Мовчан. - Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2018. - 448 с.
11. Моклиця, М. В. Модернізм в українській літературі ХХ століття : навч. посіб. для студентів-філологів / М. В. Моклиця. - Київ : Кондор, 2017. - 245 с.
12. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі /С. Павличко. – К.: Либідь, 1999.
13. Пахаренко В. Основи теорії літератури : навч.-метод. посіб. / В. Пахаренко. - К. : Генеза, 2009. - 296 с.
14. Полинець О. Короткий словник літературознавчих термінів / О. Полинець, В. Лесин. – К.: Рад. школа, 1961.
15. Семенюк Г. Ф. Українська література : підруч. для 11 кл. загальноосв. навч. закл. / Г. Ф. Семенюк, М. П. Ткачук, О. Г. Ковальчук ; за заг. ред. : Г. Ф. Семенюка. - К. : Освіта, 2006. - 512 с.
16. Слабошпицький М. Двадцять п'ять поетів української діаспори /М. Слабошпицький. – К.: Ярославів вал, 2006.
17. Стус, В. Феномен доби. (Сходження на Голгофу слави) / В. Стус. - К. : Знання, 1993. - 96 с.
18. Ткачук, М. П. Українська література ХХ століття/ М. П. Ткачук. - Т. : Медобори, 2014. - 608 с.
19. Українська література. Інтерактивний довідник-практикум із тестами. Підготовка до ЗНО/ Ю.О.Гарюнова, З.Р.Тищенко, І.М.Літвінова, С.Г.Бутко. – 2-ге видання, виправлене. – Харків : Ранок, 2019. – 352 с.
20. Українська література: комплексна підготовка до зовнішнього незалежного оцінювання. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2013.

